Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΆΣΕΙΣ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΉΣ ΕΙΣΑΓΓΕΛΈΑ
JULIANE KOKOTT
της 19ης Νοεμβρίου 2020[1]

Υπόθεση C-504/19

Banco de Portugal,
Fondo de Resolución,
Novo Banco SA
κατά
VR

[αίτηση του Tribunal Supremo (Ανωτάτου Δικαστηρίου, Ισπανία)
για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Προδικαστική παραπομπή – Τραπεζική εποπτεία – Εξυγίανση και εκκαθάριση πιστωτικών ιδρυμάτων – Οδηγία 2001/24/ΕΚ – Μέτρο εξυγίανσης που λαμβάνεται από αρχή του κράτους μέλους καταγωγής ενός πιστωτικού ιδρύματος – Μεταβίβαση δικαιωμάτων, περιουσιακών στοιχείων ή υποχρεώσεων σε μεταβατικό ίδρυμα – Αναμεταβίβαση στο πιστωτικό ίδρυμα υπό εξυγίανση – Άρθρο 3, παράγραφος 2 – Αποτελέσματα μέτρου εξυγίανσης σε άλλα κράτη μέλη – Άρθρο 32 – Αποτελέσματα μέτρου εξυγίανσης σε εκκρεμή διαφορά – Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Άρθρο 47 – Αποτελεσματικότητα της δικαστικής προστασίας – Αρχές της ασφάλειας δικαίου και της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης – Οδηγία 2014/59/ΕΕ – Εφαρμογή ratione temporis»

I. Εισαγωγή

1. Όταν μια τράπεζα πρέπει να κηρυχθεί σε κατάσταση αφερεγγυότητας, οι βασικές λειτουργίες της, υπό προϋποθέσεις, δεν μπορούν πλέον να συνεχίσουν να ασκούνται. Δεδομένου ότι τούτο μπορεί να έχει σημαντικές συνέπειες τόσο για τους καταθέτες όσο και για την πραγματική οικονομία, είναι προς το γενικό οικονομικό συμφέρον να αποφεύγονται οι διαδικασίες αφερεγγυότητας των τραπεζών και, αντ' αυτού, να λαμβάνονται μέτρα ανάκαμψης ή συντεταγμένης εξυγίανσης[2].

2. Μολονότι πολλές τράπεζες ανήκουν σε ομίλους επιχειρήσεων με διασυνοριακή δραστηριότητα, οι εθνικές εποπτικές αρχές δεν διέθεταν, μέχρι την έκδοση της οδηγίας 2014/59[3], ενιαίο σύνολο εργαλείων. Το κρίσιμο δίκαιο της Ένωσης περιοριζόταν, αντιθέτως, στις διατάξεις

[1] Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γερμανική.

[2] Πρβλ. το «fact sheet» της Επιτροπής της 15ης Απριλίου 2014, σχετικά με την καλούμενη «Bank Recovery and Resolution Directive», γνωστή ως «BRRD» (βλ. σχετική παραπομπή στην υποσημείωση 3), MEMO/14/297.

[3] Οδηγία 2014/59/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Μαΐου 2014, για τη θέσπιση πλαισίου για την ανάκαμψη και την εξυγίανση πιστωτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων επενδύσεων (ΕΕ 2014, L 173, σ. 190).

της οδηγίας 2001/24[4], βάσει της οποίας τα μέτρα εξυγίανσης και εκκαθάρισης που προβλέπονται στο εθνικό δίκαιο των κρατών μελών πρέπει κατ' αρχήν να αναγνωρίζονται στα λοιπά κράτη μέλη χωρίς περαιτέρω διατυπώσεις.

3. Ένα εργαλείο για την ανάκαμψη και τη συντεταγμένη εξυγίανση των τραπεζών, το οποίο απαντά τόσο στο πορτογαλικό δίκαιο όσο πλέον και στην οδηγία 2014/59, είναι η ίδρυση μιας καλούμενης μεταβατικής τράπεζας. Στην τράπεζα αυτή μεταβιβάζονται όλοι οι υγιείς τομείς δραστηριότητας μιας προβληματικής τράπεζας, προκειμένου να σταθεροποιηθούν οι μέχρι τούδε δραστηριότητες της τράπεζας αυτής και να προστατευθούν οι καταθέτες. Στη συνέχεια, η εναπομένουσα «bad bank» υποβάλλεται σε συντεταγμένη εξυγίανση.

4. Η υπόθεση της κύριας δίκης έχει ως αντικείμενο την επαπειλούμενη το 2014 αφερεγγυότητα της άλλοτε δεύτερης σε μέγεθος πορτογαλικής τράπεζας Banco Espírito Santo (στο εξής: BES). Στο πλαίσιο αυτό, η κεντρική τράπεζα της Πορτογαλίας –και τότε εποπτική αρχή– Banco de Portugal προέβη στη σύσταση μεταβατικού πιστωτικού ιδρύματος, με την επωνυμία Novo Banco, στο οποίο μεταβίβασε, τον Αύγουστο του 2014, το σύνολο των υγιών τομέων δραστηριότητας της BES. Οι λεγόμενες τοξικές υποχρεώσεις παρέμειναν στην περιουσία της BES και των θυγατρικών της, συναπαρτίζοντας κατ' αυτόν τον τρόπο την «bad bank».

5. Η ενάγουσα της κύριας δίκης (στο εξής: ενάγουσα) ήταν αρχικά επενδυτής της ισπανικής θυγατρικής της BES. Ωστόσο, οι συμβατικές σχέσεις συνεχίστηκαν, από τον Αύγουστο του 2014, από τη Novo Banco Ισπανίας. Μετά την άσκηση αγωγής από την ενάγουσα κατά της Novo Banco Ισπανίας με αίτημα την ακύρωση της επίμαχης σύμβασης λόγω παροχής εσφαλμένων συμβουλών από την BES κατά τη σύναψη της μεταξύ τους σύμβασης παροχής επενδυτικών υπηρεσιών, η Banco de Portugal αποφάσισε να αναμεταβιβάσει αναδρομικώς στην BES ορισμένες υποχρεώσεις, μεταξύ των οποίων την ευθύνη της BES σε σχέση με τη σύναψη της μεταξύ τους σύμβασης παροχής επενδυτικών υπηρεσιών.

6. Η υπό κρίση αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά, ειδικότερα, το ζήτημα αν η απόφαση αυτή πρέπει να αναγνωριστεί από τα ισπανικά δικαστήρια, βάσει της οδηγίας 2001/24, χωρίς περαιτέρω διατυπώσεις, καθόσον τούτο θα έχει ως αποτέλεσμα την απόρριψη της αγωγής της ενάγουσας κατά της Novo Banco Ισπανίας. Συγκεκριμένα, κατά την άποψη του αιτούντος Tribunal Supremo (Ανωτάτου Δικαστηρίου, Ισπανία), το αποτέλεσμα αυτό αντιβαίνει ενδεχομένως στις αρχές της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας και της ασφάλειας δικαίου. Ιδιαιτέρως φλέγον καθίσταται το εγειρόμενο στην υπό κρίση υπόθεση ζήτημα λόγω του γεγονότος ότι το αιτούν δικαστήριο, κατ' αυτόν τον τρόπο, αμφισβητεί εμμέσως το κύρος της προβλεπόμενης στην οδηγία 2001/24 υποχρέωσης ανεπιφύλακτης αναγνώρισης των μέτρων εξυγίανσης.

[4] Οδηγία 2001/24/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 4ης Απριλίου 2001, για την εξυγίανση και την εκκαθάριση των πιστωτικών ιδρυμάτων (ΕΕ 2001, L 125, σ. 15).

II. Το νομικό πλαίσιο

A. Η οδηγία 2001/24

7. Οι αιτιολογικές σκέψεις 6, 23 και 30 της οδηγίας 2001/24 έχουν ως εξής:

«(6) Επιβάλλεται να ανατεθεί στις διοικητικές ή δικαστικές αρχές του κράτους μέλους καταγωγής, η αποκλειστική αρμοδιότητα να αποφασίζουν και να εφαρμόζουν τα μέτρα εξυγίανσης που προβλέπονται στη νομοθεσία και τα συναλλακτικά ήθη του εν λόγω κράτους μέλους. Λόγω της δυσχέρειας που παρουσιάζει η εναρμόνιση των νομοθεσιών και των συναλλακτικών ηθών των κρατών μελών, θα πρέπει να καθιερωθεί η αμοιβαία αναγνώριση, εκ μέρους των κρατών μελών, των μέτρων που λαμβάνει έκαστο εξ αυτών για να αποκαταστήσει τη βιωσιμότητα των ιδρυμάτων στα οποία έχει χορηγήσει άδεια.

[…]

(23) Μολονότι είναι σημαντικό να γίνει δεκτή η αρχή, βάσει της οποίας το δίκαιο του κράτους μέλους καταγωγής καθορίζει όλα τα αποτελέσματα των μέτρων εξυγίανσης ή των διαδικασιών εκκαθάρισης, δικονομικά ή ουσιαστικά, πρέπει ωστόσο να ληφθεί υπόψη ότι τα αποτελέσματα αυτά μπορεί να συγκρούονται με τους συνήθως ισχύοντες κανόνες στα πλαίσια της οικονομικής και χρηματοδοτικής δραστηριότητας του πιστωτικού ιδρύματος και των υποκαταστημάτων του στα άλλα κράτη μέλη. Η παραπομπή στη νομοθεσία άλλου κράτους μέλους αποτελεί ενίοτε αναγκαίο μέσο μετριασμού της αρχής της εφαρμογής του δικαίου του κράτους μέλους καταγωγής.

[…]

(30) Τα αποτελέσματα των μέτρων εξυγίανσης ή των διαδικασιών εκκαθάρισης επί εκκρεμοδικίας διέπονται από το δίκαιο του κράτους μέλους, στο οποίο εκκρεμεί η δίκη, κατ' εξαίρεσην από την εφαρμογή της lex concursus. Τα αποτελέσματα αυτών των μέτρων και διαδικασιών επί των επιμέρους πράξεων αναγκαστικής εκτέλεσης που προκύπτουν από τις δίκες αυτές, διέπονται από το δίκαιο του κράτους μέλους καταγωγής, σύμφωνα με τον γενικό κανόνα που θέτει η παρούσα οδηγία.»

8. Το άρθρο 2 της οδηγίας 2001/24 ορίζει ότι ο όρος «μέτρα [εξυγίανσης]» σημαίνει τα μέτρα τα οποία «έχουν σκοπό να διαφυλάξουν ή να αποκαταστήσουν την οικονομική κατάσταση ιδρύματος ή επιχείρηση[ς] επενδύσεων […] και είναι δυνατόν να θίξουν προϋπάρχοντα δικαιώματα τρίτων, συμπεριλαμβανομένων των μέτρων που συνεπάγονται τη δυνατότητα αναστολής πληρωμών, αναστολής μέτρων αναγκαστικής εκτέλεσης ή μείωσης των απαιτήσεων· τα εν λόγω μέτρα περιλαμβάνουν την εφαρμογή των εργαλείων εξυγίανσης και την άσκηση των εξουσιών εξυγίανσης που προβλέπονται στην οδηγία 2014/59/ΕΕ».

9. Το άρθρο 3 της οδηγίας 2001/24, το οποίο επιγράφεται «Λήψη μέτρων εξυγίανσης – εφαρμοστέο δίκαιο», ορίζει τα εξής:

«1. Οι διοικητικές ή δικαστικές αρχές του κράτους μέλους καταγωγής είναι οι μόνες αρμόδιες να αποφασίζουν για την εφαρμογή ενός ή περισσότερων μέτρων εξυγίανσης σε πιστωτικό ίδρυμα, συμπεριλαμβανομένων των υποκαταστημάτων των εγκατεστημένων σε άλλα κράτη μέλη.

2. Τα μέτρα εξυγίανσης διέπονται από τους νόμους, κανονισμούς και διαδικασίες που ισχύουν στο κράτος μέλος καταγωγής, εκτός αν άλλως ορίζει η παρούσα οδηγία.

Τα μέτρα εξυγίανσης παράγουν όλα τα αποτελέσματά τους σύμφωνα με το δίκαιο του εν λόγω κράτους μέλους σε ολόκληρη την Κοινότητα, χωρίς άλλες διατυπώσεις, καθώς και έναντι τρίτων στα άλλα κράτη μέλη, και αν ακόμη οι ισχύουσες διατάξεις του κράτους μέλους υποδοχής δεν προβλέπουν τέτοια μέτρα ή εξαρτούν την εφαρμογή τους από προϋποθέσεις οι οποίες δεν πληρούνται.

Τα μέτρα εξυγίανσης παράγουν τα αποτελέσματά τους σε ολόκληρη την Κοινότητα μόλις παρ[αγ]άγουν τα αποτελέσματά τους στο κράτος μέλος όπου έχουν ληφθεί.»

10. Το άρθρο 6, παράγραφοι 1 έως 3, της οδηγίας 2001/24 ρυθμίζει την υποχρέωση δημοσίευσης, στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, των αποφάσεων που αφορούν μέτρα εξυγίανσης τα οποία μπορούν να θίξουν τα δικαιώματα τρίτων σε κράτος μέλος υποδοχής και είναι δυνατόν να προσβληθούν στο κράτος μέλος καταγωγής. Οι παράγραφοι 4 και 5 της διάταξης αυτής έχουν ως εξής:

«4. Το δημοσιευόμενο απόσπασμα αποφάσεως πρέπει να αναφέρει, στην επίσημη γλώσσα ή στις επίσημες γλώσσες των οικείων κρατών μελών, ιδίως το αντικείμενο και τη νομική βάση της ληφθείσας απόφασης, την προθεσμία ασκήσεως ενδίκων μέσων, και δη μία ευκόλως κατανοητή ένδειξη της ημερομηνίας λήξεως των προθεσμιών αυτών, καθώς και την ακριβή διεύθυνση των διοικητικών ή δικαστικών αρχών που είναι αρμόδιες να αποφανθούν επί του ενδίκου μέσου.

5. Τα μέτρα εξυγίανσης εφαρμόζονται ανεξάρτητα από τα μέτρα που προβλέπουν οι παράγραφοι 1 έως 3, και παράγουν πλήρη αποτελέσματα έναντι των πιστωτών, εκτός αν οι διοικητικές ή δικαστικές αρχές του κράτους μέλους καταγωγής ή το σχετικό με τα μέτρα αυτά δίκαιο του εν λόγω κράτους ορίζουν άλλως.»

11. Αντιθέτως, το άρθρο 32 της οδηγίας 2001/24 προβλέπει τα εξής:

«Τα αποτελέσματα των μέτρων εξυγίανσης ή της διαδικασίας εκκαθάρισης επί εκκρεμούς δίκης με αντικείμενο πράγμα ή δικαίωμα των οποίων απεκδύθη το πιστωτικό ίδρυμα διέπονται αποκλειστικά από το δίκαιο του κράτους μέλους στο οποίο υφίσταται η εκκρεμοδικία.»

Β. Η οδηγία 2014/59

12. Οι αιτιολογικές σκέψεις 4, 5 και 59 της οδηγίας 2014/59 έχουν, εν μέρει, ως εξής:

«(4) Επί του παρόντος, δεν υπάρχει σε ενωσιακό επίπεδο εναρμόνιση των διαδικασιών εξυγίανσης των ιδρυμάτων. Ορισμένα κράτη μέλη εφαρμόζουν στα ιδρύματα τις ίδιες διαδικασίες που εφαρμόζουν και σε άλλες αφερέγγυες επιχειρήσεις, οι οποίες σε ορισμένες περιπτώσεις έχουν προσαρμοστεί στα δεδομένα των ιδρυμάτων. Υπάρχουν πολλές ουσιώδεις και διαδικαστικές διαφορές μεταξύ των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων που διέπουν την αφερεγγυότητα των ιδρυμάτων στα κράτη μέλη. Επιπλέον, η οικονομική κρίση κατέδειξε ότι οι γενικές διαδικασίες αφερεγγυότητας των επιχειρήσεων μπορεί να μην είναι πάντοτε κατάλληλες για τα ιδρύματα, καθώς μπορεί να μην διασφαλίζουν πάντοτε αρκετά ταχεία παρέμβαση, τη συνέχιση των κρίσιμων λειτουργιών των ιδρυμάτων ούτε τη διατήρηση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας.

(5) Ως εκ τούτου, χρειάζεται ένα καθεστώς που θα παρέχει στις αρχές ένα αξιόπιστο σύνολο εργαλείων για να παρεμβαίνουν αρκετά έγκαιρα και γρήγορα σε ένα μη υγιές ή προβληματικό ίδρυμα, προκειμένου να διασφαλιστεί η συνέχεια των κρίσιμων χρηματοοικονομικών και οικονομικών λειτουργιών του και παράλληλα να ελαχιστοποιηθούν οι επιπτώσεις της πτώχευσης του ιδρύματος στο οικονομικό και χρηματοπιστωτικό σύστημα. Το καθεστώς αυτό θα πρέπει να διασφαλίζει ότι οι ζημίες βαρύνουν πρώτα τους μετόχους και μετά τους πιστωτές […]

(59) Τα εργαλεία εξυγίανσης θα πρέπει να περιλαμβάνουν την πώληση της δραστηριότητας ή μετοχών του υπό εξυγίανση ιδρύματος, τη σύσταση μεταβατικού ιδρύματος, τον διαχωρισμό των αποδοτικών από τα τοξικά ή μη αποδοτικά περιουσιακά στοιχεία του ιδρύματος που πτωχεύει και τη διάσωσή του με ίδια μέσα από τους μετόχους και τους πιστωτές.»

13. Το άρθρο 40 της οδηγίας 2014/59 ρυθμίζει το «Εργαλείο μεταβατικού ιδρύματος» ως εξής:

«1. Προκειμένου να θέσουν σε εφαρμογή το εργαλείο μεταβατικού ιδρύματος και λαμβανομένης υπόψη της ανάγκης διατήρησης των βασικών λειτουργιών στο μεταβατικό ίδρυμα, τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι οι αρχές εξυγίανσης έχουν την εξουσία να μεταβιβάζουν σε μεταβατικά ιδρύματα:

α) μετοχές ή άλλα μέσα ιδιοκτησίας που έχουν εκδοθεί από ένα ή περισσότερα ιδρύματα υπό εξυγίανση·

β) όλα ή ορισμένα περιουσιακά στοιχεία, δικαιώματα ή υποχρεώσεις ενός ή περισσοτέρων ιδρυμάτων υπό εξυγίανση.

Υπό την επιφύλαξη του άρθρου 85, η μεταβίβαση που αναφέρεται στο πρώτο εδάφιο μπορεί να πραγματοποιείται χωρίς τη συγκατάθεση των μετόχων των ιδρυμάτων υπό εξυγίανση ή οιουδήποτε τρίτου μέρους εκτός του μεταβατικού ιδρύματος και χωρίς να τηρούνται οι διαδικαστικές απαιτήσεις βάσει του δικαίου περί εταιριών ή αξιογράφων.

[…]

7. Οι αρχές εξυγίανσης μπορούν να αναμεταβιβάζουν μετοχές ή άλλα μέσα ιδιοκτησίας ή περιουσιακά στοιχεία, δικαιώματα ή υποχρεώσεις από το μεταβατικό ίδρυμα στο ίδρυμα υπό εξυγίανση εάν συντρέχει μία από τις ακόλουθες περιστάσεις:

α) η δυνατότητα να μπορούν να αναμεταβιβάζονται οι συγκεκριμένες μετοχές ή άλλα μέσα ιδιοκτησίας, δικαιώματα, περιουσιακά στοιχεία ή υποχρεώσεις δηλώνεται ρητώς στην πράξη με την οποία πραγματοποιήθηκε η μεταβίβαση·

β) οι συγκεκριμένες μετοχές ή άλλα μέσα ιδιοκτησίας, περιουσιακά στοιχεία, δικαιώματα ή υποχρεώσεις όντως δεν εμπίπτουν, ούτε πληρούν τις προϋποθέσεις να εμπίπτουν, στις κατηγορίες μεταβιβαστέων μετοχών ή άλλων μέσων ιδιοκτησίας, περιουσιακών στοιχείων, δικαιωμάτων ή υποχρεώσεων που καθορίζονται στην πράξη με την οποία πραγματοποιήθηκε η μεταβίβαση.

Κάθε τέτοια αναμεταβίβαση μπορεί να πραγματοποιείται εντός οιουδήποτε χρονικού διαστήματος και πληροί οποιεσδήποτε άλλες προϋποθέσεις που δηλώνονται στην εν λόγω πράξη για τον σχετικό σκοπό.

8. Οι μεταβιβάσεις μεταξύ του ιδρύματος υπό εξυγίανση ή των αρχικών κατόχων των μετοχών ή άλλων μέσων ιδιοκτησίας, αφενός, και του μεταβατικού ιδρύματος, αφετέρου, υπόκεινται στις διασφαλίσεις που προβλέπονται στον τίτλο IV κεφάλαιο VII. […]»

14. Οι προστατευτικές διατάξεις του τίτλου IV, κεφάλαιο VII, περιλαμβάνουν τα άρθρα 73 έως 80 της οδηγίας 2014/59.

15. Το άρθρο 83 της οδηγίας 2014/59, που επιγράφεται «Διαδικαστικές υποχρεώσεις των αρχών εξυγίανσης», προβλέπει τα εξής:

«[…]

2. Η αρχή εξυγίανσης προβαίνει σε σχετική κοινοποίηση προς το ίδρυμα υπό εξυγίανση και τις ακόλουθες αρχές, εφόσον πρόκειται για διαφορετικές αρχές:

α) την αρμόδια αρχή για το ίδρυμα υπό εξυγίανση·

β) την αρμόδια αρχή για οποιοδήποτε υποκατάστημα του ιδρύματος υπό εξυγίανση·

[…]

4. Η αρχή εξυγίανσης δημοσιεύει ή μεριμνά για τη δημοσίευση αντιγράφου της διάταξης ή της πράξης δυνάμει της οποίας αναλαμβάνεται η δράση εξυγίανσης είτε ειδοποίησης όπου συνοψίζονται τα αποτελέσματα της δράσης εξυγίανσης, και ιδίως τα αποτελέσματα για τους μικροεπενδυτές και, κατά περίπτωση, τους όρους και το χρονικό διάστημα της αναστολής ή του περιορισμού που αναφέρονται στα άρθρα 69, 70 και 71, στα ακόλουθα μέσα:

α) στον επίσημο ιστότοπό της· […]

γ) στον ιστότοπο του ιδρύματος υπό εξυγίανση· […]».

16. Το άρθρο 131 της οδηγίας 2014/59 ορίζει ότι η οδηγία αρχίζει να ισχύει την εικοστή ημέρα από τη δημοσίευσή της στην Επίσημη Εφημερίδα, στις 12 Ιουνίου 2014. Κατά το άρθρο 130 της οδηγίας 2014/59, τα κράτη μέλη θεσπίζουν και δημοσιεύουν, πριν από τις 31 Δεκεμβρίου 2014, τις αναγκαίες νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις για να συμμορφωθούν προς την εν λόγω οδηγία και εφαρμόζουν τα μέτρα αυτά από την 1η Ιανουαρίου 2015.

III. Τα πραγματικά περιστατικά και η διαφορά της κύριας δίκης

17. Στις 10 Ιανουαρίου 2008, η ενάγουσα της κύριας δίκης συνήψε, στα γραφεία της Banco Espirito Santo, S.A. Sucursal en España (στο εξής: BES Ισπανίας) στο Μπιλμπάο, σύμβαση με αντικείμενο την αγορά προνομιούχων μετοχών της Kaupthing Bank[5], για τις οποίες κατέβαλε το ποσό των 166 021 ευρώ.

18. Λόγω της σοβαρής κρίσης που έπληξε τη BES, η κεντρική τράπεζα της Πορτογαλίας Banco de Portugal, υπό την ιδιότητα της εποπτικής αρχής, με απόφαση της 3ης Αυγούστου 2014, η οποία τροποποιήθηκε με απόφαση της 11ης Αυγούστου 2014 (στο εξής: απόφαση του Αυγούστου του 2014), αποφάσισε την εξυγίανση της BES. Για τον σκοπό αυτό, συστάθηκε με την εν λόγω απόφαση μεταβατικό πιστωτικό ίδρυμα, η Novo Banco S.A. (στο εξής: Novo Banco). Στην τράπεζα αυτή μεταφέρθηκε μέρος των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων της BES διά της μεταβίβασης, προς αυτήν, των στοιχείων του ενεργητικού και του παθητικού, καθώς και άλλων μη περιουσιακών στοιχείων της BES, τα οποία απαριθμούνταν στο παράρτημα 2 της ίδιας απόφασης. Από τη μεταβίβαση εξαιρέθηκαν «ειδικότερα οι υποχρεώσεις ή ενδεχόμενες υποχρεώσεις που αποτελούν προϊόν απάτης ή παράβασης ρυθμιστικών, ποινικών ή διοικητικών διατάξεων ή αποφάσεων».

19. Κατόπιν τούτου, την BES Ισπανίας διαδέχθηκε το υποκατάστημα της Novo Banco στην Ισπανία. Το τελευταίο συνέχισε τις επιχειρηματικές σχέσεις με την ενάγουσα, διαφυλάσσοντας και διαχειριζόμενο τις κινητές αξίες και λαμβάνοντας ως αντάλλαγμα τη συμβατικώς προβλεπόμενη προμήθεια.

20. Στις 4 Φεβρουαρίου 2015, η ενάγουσα άσκησε αγωγή κατά της Novo Banco Ισπανίας. Ζήτησε να ακυρωθεί, λόγω ελαττωματικής δήλωσης βουλήσεως, η εντολή αγοράς των προνομιούχων μετοχών της Kaupthing Bank και να υποχρεωθεί η Novo Banco Ισπανίας να της επιστρέψει το τίμημα αγοράς ύψους 166 021 ευρώ. Επικουρικώς, ζήτησε να διαταχθεί η λύση της εν λόγω σύμβασης λόγω αθέτησης από την BES των υποχρεώσεων επιμέλειας, πίστης και ενημέρωσης και να υποχρεωθεί η Novo Banco Ισπανίας να της καταβάλει το ίδιο ποσό ως αποζημίωση. Η Novo Banco Ισπανίας απάντησε ότι δεν νομιμοποιείται παθητικώς, καθόσον η προβαλλόμενη ευθύνη αφορά υποχρέωση μη μεταβιβασθείσα σε αυτή με την απόφαση της Banco de Portugal του Αυγούστου του 2014.

21. Με απόφαση της 15ης Οκτωβρίου 2015, το Juzgado de Primera Instancia de Vitoria (πρωτοδικείο της Vitoria, Ισπανία) δέχτηκε την αγωγή, με το σκεπτικό ότι η επίμαχη ευθύνη περιλαμβανόταν στη μεταβίβαση. Δέχτηκε την ύπαρξη ελαττωματικής συναίνεσης, δεδομένου ότι η ενάγουσα, η οποία, κατά τον χρόνο σύναψης της σύμβασης, ήταν 68 ετών και δεν διέθετε οικονομική κατάρτιση, δεν είχε δεόντως ενημερωθεί από την BES ως προς τη φύση και τους κινδύνους των προνομιούχων μετοχών τις οποίες απέκτησε. Κατά συνέπεια, το εν λόγω δικαστήριο ακύρωσε τη σύμβαση και υποχρέωσε τη Novo Banco Ισπανίας να επιστρέψει στην ενάγουσα ολοσχερώς το τίμημα αγοράς.

[5] Η Kaupthing Bank ήταν στο παρελθόν η μεγαλύτερη ισλανδική τράπεζα και, στις 9 Οκτωβρίου 2008, στο πλαίσιο της χρηματοπιστωτικής κρίσης, περιήλθε στον έλεγχο του Δημοσίου. Στις 31 Οκτωβρίου 2008, η ισλανδική εποπτική αρχή διαπίστωσε την αφερεγγυότητα της Kaupthing Bank.

22. Κατ' έφεσην, η Novo Banco Ισπανίας προσκόμισε δύο αποφάσεις της Banco de Portugal της 29ης Δεκεμβρίου 2015 (στο εξής: αποφάσεις του Δεκεμβρίου του 2015), κατά τις οποίες οι ακόλουθες υποχρεώσεις δεν μεταβιβάστηκαν στη Novo Banco:

«Κάθε είδους δεσμεύσεις, εγγυήσεις, υποχρεώσεις ή ενδεχόμενες υποχρεώσεις που αναλήφθηκαν κατά την εμπορία, τη χρηματοοικονομική διαμεσολάβηση, τη σύναψη σύμβασης και την πώληση με αντικείμενο χρηματοοικονομικά μέσα εκδοθέντα από πάσης φύσεως ιδρύματα […]».

23. Στις εν λόγω αποφάσεις ορίζεται, περαιτέρω, ότι μεταξύ των μη μεταβιβασθεισών στη Novo Banco υποχρεώσεων της BES περιλαμβάνεται «το σύνολο των αποζημιώσεων λόγω της αθέτησης συμβάσεων […] οι οποίες συνήφθησαν πριν από τις 3 Αυγούστου 2014» και «το σύνολο των αποζημιώσεων και αξιώσεων λόγω ακύρωσης συναλλαγών τις οποίες πραγματοποίησε η BES ως φορέας παροχής χρηματοοικονομικών και επενδυτικών υπηρεσιών», καθώς και «κάθε υποχρέωση η οποία αποτελεί αντικείμενο οιασδήποτε από τις περιγραφόμενες στο παράρτημα Ι διαδικασίες». Το παράρτημα Ι μνημονεύει πλήθος εκκρεμών δικών σε διάφορα κράτη, συμπεριλαμβανομένης της διαδικασίας που κινήθηκε με την αγωγή της ενάγουσας στην Ισπανία. Τέλος, η απόφαση του Δεκεμβρίου του 2015 ορίζει τα εξής:

«Με την παρούσα απόφαση, τα στοιχεία του ενεργητικού ή του παθητικού ή τα μη περιουσιακά στοιχεία τα οποία, μολονότι έπρεπε να παραμείνουν στην περιουσία της BES, μεταβιβάστηκαν, στην πραγματικότητα, στη Novo Banco, μεταβιβάζονται εκ νέου από τη Novo Banco στην BES, με ισχύ από τις 3 Αυγούστου 2014.»

24. Πάντως, η έφεση της Novo Banco Ισπανίας, η οποία στηριζόταν στην έλλειψη παθητικής νομιμοποίησης, απορρίφθηκε από το δευτεροβάθμιο δικαστήριο, το οποίο επικύρωσε πλήρως την πρωτόδικη απόφαση. Κατά της απόφασης αυτής, η Novo Banco Ισπανίας άσκησε έκτακτο ένδικο μέσο λόγω δικονομικών πλημμελειών, καθώς και αναίρεση ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου.

IV. Η απόφαση περί παραπομπής και η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

25. Με απόφαση της 25ης Ιουνίου 2019, η οποία πρωτοκολλήθηκε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 2 Ιουλίου 2019, το Tribunal Supremo (Ανώτατο Δικαστήριο) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Συνάδει με το θεμελιώδες δικαίωμα για αποτελεσματική δικαστική προστασία του άρθρου 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, την αρχή του κράτους δικαίου του άρθρου 2 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τη γενική αρχή της ασφάλειας δικαίου ερμηνεία του άρθρου 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2001/24 η οποία επάγεται την χωρίς άλλες διατυπώσεις αναγνώριση, στις εκκρεμείς σε άλλα κράτη μέλη ένδικες διαδικασίες, των αποτελεσμάτων αποφάσεως της αρμόδιας διοικητικής αρχής του κράτους καταγωγής με την οποία τροποποιείται αναδρομικώς το υφιστάμενο κατά τον χρόνο κινήσεως της δίκης νομικό πλαίσιο και η οποία καθιστά άνευ αντικειμένου τις δικαστικές αποφάσεις που δεν συμφωνούν με τα προβλεπόμενα στη νέα αυτή απόφαση;»

26. Επί του ανωτέρω προδικαστικού ερωτήματος κατέθεσαν γραπτές παρατηρήσεις η Banco de Portugal και το Fondo de Resolución, η Novo Banco, η Πορτογαλική Δημοκρατία, η Ιταλική Δημοκρατία, το Βασίλειο της Ισπανίας, καθώς και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Συμβούλιο της

Ευρωπαϊκής Ένωσης και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Πλην της Ιταλικής Δημοκρατίας, άπαντες οι ανωτέρω μετέχοντες στη διαδικασία εκπροσωπήθηκαν επίσης κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 30ής Σεπτεμβρίου 2020.

V. Νομική εκτίμηση

A. Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

27. Κατά την άποψη της Banco de Portugal, της Novo Banco και της Πορτογαλικής Κυβέρνησης, η προβαλλόμενη από την ενάγουσα της κύριας δίκης ευθύνη ουδέποτε μεταβιβάστηκε στη Novo Banco. Συγκεκριμένα, βάσει του παραρτήματος 2 της απόφασης του Αυγούστου του 2014, οι υποχρεώσεις της BES «που αποτελούν προϊόν απάτης ή παράβασης ρυθμιστικών, ποινικών ή διοικητικών διατάξεων ή αποφάσεων» δεν μεταβιβάστηκαν στη Novo Banco. Κατά συνέπεια, εξαρχής δεν τίθεται ζήτημα αναμεταβίβασης στην BES με την απόφαση του Δεκεμβρίου του 2015 ή επέλευσης αποτελεσμάτων της αναμεταβίβασης αυτής επί της εκκρεμούς διαφοράς.

28. Συναφώς, αρκεί η επισήμανση ότι το ζήτημα αν η προβαλλόμενη από την ενάγουσα της κύριας δίκης ευθύνη συνιστά υποχρέωση «που αποτελεί προϊόν απάτης ή παράβασης ρυθμιστικών, ποινικών ή διοικητικών διατάξεων ή αποφάσεων» απαιτεί νομική εκτίμηση, η οποία, με βάση την κατανομή των αρμοδιοτήτων μεταξύ των εθνικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου στο πλαίσιο της διαδικασίας προδικαστικής αποφάσεως, απόκειται αποκλειστικώς στο αιτούν δικαστήριο. Συγκεκριμένα, κατά πάγια νομολογία, το αιτούν δικαστήριο καθορίζει, με δική του ευθύνη, το νομικό και πραγματικό πλαίσιο, την ακρίβεια του οποίου δεν είναι αρμόδιο να ελέγξει το Δικαστήριο [6].

29. Ως εκ τούτου, σύμφωνα με όσα εξέθεσε το Tribunal Supremo (Ανώτατο Δικαστήριο), το προδικαστικό ερώτημα πρέπει να απαντηθεί με βάση την παραδοχή ότι η ευθύνη για την παροχή εσφαλμένων επενδυτικών συμβουλών προς την ενάγουσα μεταβιβάστηκε, αρχικά, στη Novo Banco, με την απόφαση της Banco de Portugal του Αυγούστου του 2014. Μόνον με την έκδοση νέας απόφασης της Banco de Portugal, τον Δεκέμβριο του 2015 –και, ως εκ τούτου, μετά την άσκηση της αγωγής, τον Φεβρουάριο του 2015, και μετά την έκδοση της πρωτόδικης απόφασης, τον Οκτώβριο του 2015–, αναμεταβιβάστηκε η εν λόγω ευθύνη στην BES Ισπανίας, και μάλιστα με αναδρομική ισχύ, από τις 3 Αυγούστου 2014.

30. Λόγω της προβλεπόμενης στο άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2001/24 κατ' αρχήν υποχρέωσης αναγνώρισης του εν λόγω ουσιαστικού νομικού καθεστώτος, το Tribunal Supremo (Ανώτατο Δικαστήριο) καλείται να αποφανθεί επί ζητήματος απτόμενου της δικαστικής προστασίας και της ασφάλειας δικαίου. Συγκεκριμένα, βάσει όσων εκθέτει, θα πρέπει, υπό τις συνθήκες αυτές, να αναιρέσει τις αποφάσεις των κατώτερων δικαστηρίων και να απορρίψει την αγωγή κατ' αναίρεσην, μολονότι οι εν λόγω αποφάσεις εκδόθηκαν χωρίς να έχουν υποπέσει τα κατώτερα δικαστήρια σε πλάνη περί το δίκαιο, τουλάχιστον λαμβανομένου υπόψη του τότε ισχύοντος νομικού καθεστώτος.

31. Συναφώς, το προδικαστικό του ερώτημα προϋποθέτει, πέραν αμφιβολίας, ότι εν προκειμένω έχει εφαρμογή η αρχή που διατυπώνεται στο άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2001/24, κατά την οποία τα μέτρα εξυγίανσης που προβλέπονται από την ισχύουσα στο κράτος μέλος

[6] Πρβλ. αποφάσεις της 12ης Οκτωβρίου 2010, Rosenbladt (C-45/09, EU:C:2010:601, σκέψη 33), της 31ης Ιανουαρίου 2017, Lounani (C-573/14, EU:C:2017:71, σκέψη 56), και της 13ης Ιουνίου 2018, Deutscher Naturschutzring (C-683/16, EU:C:2018:433, σκέψη 29).

καταγωγής νομοθεσία «παράγουν όλα τα αποτελέσματά τους […] σε ολόκληρη την [Ένωση], χωρίς άλλες διατυπώσεις, […] και αν ακόμη οι ισχύουσες διατάξεις του κράτους μέλους υποδοχής δεν προβλέπουν τέτοια μέτρα ή εξαρτούν την εφαρμογή τους από προϋποθέσεις οι οποίες δεν πληρούνται». Με άλλα λόγια, το περιγραφέν ζήτημα δεν θα ετίθετο –πράγμα που επισήμαναν όλοι σχεδόν οι μετέχοντες στη διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου–, αν το αιτούν δικαστήριο δεν όφειλε να αναγνωρίσει την αναμεταβίβαση της ευθύνης στην BES στη συγκεκριμένη περίπτωση.

32. Τούτο θα ήταν ενδεχομένως δυνατόν, κατά την άποψη της Ισπανικής και της Ιταλικής Κυβέρνησης, καθώς και της Επιτροπής, του Συμβουλίου και του Κοινοβουλίου, ως απόρροια της εφαρμογής του άρθρου 32 της οδηγίας 2001/24 στην υπόθεση της κύριας δίκης. Κατά τη διάταξη αυτή, «[τ]α αποτελέσματα των μέτρων εξυγίανσης ή της διαδικασίας εκκαθάρισης επί εκκρεμούς δίκης με αντικείμενο πράγμα ή δικαίωμα των οποίων απεκδύθη το πιστωτικό ίδρυμα, διέπονται αποκλειστικά από το δίκαιο του κράτους μέλους, στο οποίο υφίσταται η εκκρεμοδικία».

33. Κατά συνέπεια, πρέπει, κατ' αρχάς, να εξεταστεί αν το άρθρο 32 της οδηγίας 2001/24 έχει εφαρμογή στην υπό κρίση διαφορά και αν η εφαρμογή του συνεπάγεται πράγματι ότι η απόφαση της Banco de Portugal του Δεκεμβρίου του 2015 δεν παράγει κανένα αποτέλεσμα στην υπόθεση της κύριας δίκης (σχετικώς κατωτέρω υπό Β). Σε περίπτωση αρνητικής απάντησης, θα πρέπει στη συνέχεια να διευκρινιστεί κατά πόσον το αιτούν δικαστήριο μπορεί να εξαρτήσει την αναγνώριση της εν λόγω απόφασης από το αν αυτή συνάδει με τις αρχές της ασφάλειας δικαίου και της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας (σχετικώς κατωτέρω υπό Γ). Τέλος, απομένει να εξεταστεί αν η αναγνώριση της απόφασης αυτή καθεαυτήν, υπό τις ιδιαίτερες περιστάσεις της υπόθεσης της κύριας δίκης, συνεπάγεται παραβίαση των εν λόγω αρχών (σχετικώς κατωτέρω υπό Δ).

Β. Η δυνατότητα εφαρμογής και οι πιθανές έννομες συνέπειες του άρθρου 32 της οδηγίας 2001/24 στην υπόθεση της κύριας δίκης

34. Είναι μεν αληθές ότι συντρέχουν οι προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 32 της οδηγίας 2001/24. Εντούτοις, η εφαρμογή της διάταξης αυτής δεν συνεπάγεται ότι η αναμεταβίβαση της ευθύνης στην BES δεν παράγει αποτελέσματα στην υπόθεση της κύριας δίκης. Αυτός είναι ενδεχομένως ο λόγος για τον οποίο το Tribunal Supremo (Ανώτατο Δικαστήριο) δεν περιέλαβε ρητώς τη διάταξη αυτή στο προδικαστικό του ερώτημα.

1. Η δυνατότητα εφαρμογής του άρθρου 32 της οδηγίας 2001/24 στην υπόθεση της κύριας δίκης

35. Οι επιμέρους προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 32 της οδηγίας 2001/24 συντρέχουν εν προκειμένω.

36. Συγκεκριμένα, η αναμεταβίβαση της ευθύνης στην BES συνιστά, πρώτον, «μέτρο [εξυγίανσης]», κατά την έννοια του άρθρου 2 της οδηγίας 2001/24, δεδομένου ότι το εν λόγω μέτρο αποσκοπεί στην αποκατάσταση και/ή διαφύλαξη της οικονομικής κατάστασης της BES μέσω της διασφάλισης της εύρυθμης λειτουργίας του μεταβατικού ιδρύματος.

37. Το μεταβατικό πιστωτικό ίδρυμα δεν προορίζεται να αναλάβει την κάλυψη των απωλειών και των ζημιών της προβληματικής τράπεζας, αλλά πρωτίστως να διασφαλίσει την προστασία των καταθετών[7]. Το ότι η αναμεταβίβαση της ευθύνης εμπίπτει στην έννοια των «μέτρων εξυγίανσης» επιβεβαιώνεται από το άρθρο 40 της οδηγίας 2014/59, το οποίο προβλέπει ρητώς, στην παράγραφο 1, στοιχείο β′, και στην παράγραφο 7, ότι η μεταβίβαση όλων των «περιουσιακών στοιχείων, δικαιωμάτων ή υποχρεώσεων», καθώς και η αναμεταβίβασή τους, μπορούν να περιλαμβάνονται στο μέτρο εξυγίανσης που καλείται «ίδρυση μεταβατικού ιδρύματος». Το δε άρθρο 2 της οδηγίας 2001/24 ορίζει ότι όλα τα μέτρα εξυγίανσης κατά την έννοια της οδηγίας 2014/59 πρέπει να θεωρούνται ως μέτρα εξυγίανσης κατά την έννοια της οδηγίας 2001/24.

38. Δεύτερον, το μέτρο αφορά «πράγμα ή δικαίωμα των οποίων απεκδύθη το πιστωτικό ίδρυμα». Η προϋπόθεση αυτή, η οποία, με βάση το γράμμα της, ούτως ή άλλως διατυπώνεται με τον ευρύτερο δυνατό τρόπο σε πολλές γλωσσικές αποδόσεις της οδηγίας[8], πρέπει, σε τελική ανάλυση, να θεωρηθεί ότι αφορά όλα τα πιθανά αντικείμενα μέτρων εξυγίανσης τα οποία μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο διαφοράς. Ειδικότερα, πρέπει να θεωρηθεί ότι περιλαμβάνονται επίσης οι (προ-)συμβατικές ή αδικοπρακτικές αξιώσεις του υπό εξυγίανση πιστωτικού ιδρύματος και οι αντίστοιχες αξιώσεις κατά αυτού, δεδομένου ότι οι εν λόγω αξιώσεις μπορούν ακριβώς να αποτελέσουν αντικείμενο μεταβίβασης σε άλλες οντότητες[9]. Αφ' ης στιγμής όμως μεταβάλλεται ο δικαιούχος δικαιώματος, αξίωσης, υποχρέωσης ή άλλου περιουσιακού στοιχείου κατά τη διάρκεια εκκρεμοδικίας, καθίσταται αναγκαία η ρύθμιση του άρθρου 32 της οδηγίας 2001/24[10].

39. Τρίτον, η υπόθεση της κύριας δίκης πρέπει να θεωρηθεί ότι συνιστά περίπτωση «εκκρεμούς δίκης», κατά την έννοια της εν λόγω διάταξης, δεδομένου ότι στην έννοια αυτή εμπίπτει κάθε διαδικασία επί της ουσίας η οποία ήταν ήδη εκκρεμής κατά την ημερομηνία λήψης του επίμαχου μέτρου[11]. Συναφώς, αρκεί να μνημονευθεί η επισήμανση του Tribunal Supremo (Ανωτάτου Δικαστηρίου) ότι η απόφαση της Banco de Portugal του Δεκεμβρίου του 2015 –ήτοι σε χρόνο κατά τον οποίο η διαφορά της κύριας δίκης ήταν ήδη εκκρεμής αναμφισβήτητα– τροποποίησε αναδρομικώς το νομικό καθεστώς. Το γεγονός ότι είχε ήδη εκδοθεί απόφαση από κατώτερο δικαστήριο δεν αναιρεί την εκκρεμοδικία, εφόσον η διαδικασία δεν έχει περατωθεί αμετάκλητα.

40. Πάντως, το άρθρο 32 της οδηγίας 2001/24 δεν προβλέπει απλώς ότι, όταν συντρέχουν οι προϋποθέσεις εφαρμογής της διάταξης αυτής –ήτοι, μεταξύ άλλων, αφ' ης στιγμής υφίσταται εκκρεμοδικία σε κράτος μέλος–, το αλλοδαπό μέτρο εξυγίανσης εξ ορισμού δεν παράγει αποτελέσματα στο εν λόγω κράτος μέλος ή δεν πρέπει να αναγνωριστεί. Αντιθέτως, η διάταξη αυτή ορίζει ότι τα αποτελέσματα του μέτρου εξυγίανσης επί της εκκρεμούς διαφοράς διέπονται αποκλειστικά από το δίκαιο του κράτους μέλους στο οποίο υφίσταται η εκκρεμοδικία.

7 Εξάλλου, τα χαρτοφυλάκια μετοχών όπως της ενάγουσας δεν καλύπτονται από την εγγύηση των καταθέσεων, δεδομένου ότι η εγγύηση αυτή ισχύει μόνο για τα πιστωτικά υπόλοιπα σε λογαριασμό. Βλ. άρθρο 2, παράγραφος 1, σημείο 3, της οδηγίας 2014/49/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Απριλίου 2014, περί των συστημάτων εγγύησης των καταθέσεων (ΕΕ 2014, L 173, σ. 149).

8 Ο γερμανικός όρος «Vermögensgegenstand» [που σημαίνει «περιουσιακό στοιχείο» και αποδίδεται ως «πράγμα» στην απόδοση του άρθρου 32 της οδηγίας 2001/24 στην ελληνική γλώσσα], όπως και η αγγλική παραλλαγή «assets» ή ο πολωνικός όρος «aktyw[a]», μπορεί να σημαίνουν κάθε δικαίωμα περιουσιακής φύσεως.

9 Για παράδειγμα, σε ένα μεταβατικό ή άλλο πιστωτικό ίδρυμα, το οποίο αποκτά, στο πλαίσιο εξαγοράς, ορισμένους τομείς δραστηριότητας του προβληματικού πιστωτικού ιδρύματος.

10 Επί του σημείου αυτού, βλ., ακολούθως, σημεία 43 επ. των παρουσών προτάσεων.

11 Πρβλ., συναφώς, απόφαση της 24ης Οκτωβρίου 2013, LBI (C-85/12, EU:C:2013:697, σκέψη 54).

41. Ως εκ τούτου, στην υπόθεση της κύριας δίκης, μόνον εφόσον συντρέχουν δύο πρόσθετες προϋποθέσεις θα μπορεί να συναχθεί το συμπέρασμα ότι η αναμεταβίβαση των υποχρεώσεων στην BES δεν ασκεί επιρροή: πρώτον, η παραπομπή του άρθρου 32 της οδηγίας 2001/24 στο ισπανικό δίκαιο θα πρέπει να έχει την έννοια ότι το ζήτημα αν ένα μέτρο παράγει αποτελέσματα συναφώς –ήτοι η εκτίμηση του κύρους του για τους σκοπούς της διαφοράς– διέπεται από το δίκαιο του κράτους μέλους υποδοχής. Δεύτερον, η αναμεταβίβαση θα πρέπει να είναι ανίσχυρη με βάση το ισπανικό δίκαιο [12].

42. Ωστόσο, φρονώ ότι η παραπομπή του άρθρου 32 της οδηγίας 2001/24 στο δίκαιο του κράτους μέλους υποδοχής περιορίζεται αποκλειστικά στα δικονομικά αποτελέσματα του μέτρου εξυγίανσης επί της εκκρεμούς διαφοράς [13] και ότι, επομένως, δεν θίγει τα ουσιαστικά αποτελέσματα της αναμεταβίβασης.

2. Επί της έκτασης της περιλαμβανόμενης στο άρθρο 32 της οδηγίας 2001/24 παραπομπής στο «δίκαιο του κράτους μέλους στο οποίο υφίσταται η εκκρεμοδικία»

43. Εκ πρώτης όψεως, θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι τα «αποτελέσματα επί της δίκης» αφορούν την ουσιαστική έκβασή της. Εντούτοις, όπως προκύπτει ιδίως από το κανονιστικό πλαίσιο και τους σκοπούς του άρθρου 32 της οδηγίας 2001/24, η εν λόγω διάταξη δεν έχει την έννοια αυτή.

44. Πρώτον, σε αντίθεση με όσα υποστηρίζουν ορισμένοι μετέχοντες στη διαδικασία, ο σκοπός της θέσπισης της εν λόγω διάταξης δεν ήταν να μην μπορεί, για λόγους ασφάλειας δικαίου, η έκβαση μιας ήδη εκκρεμούς διαφοράς να επηρεαστεί από μεταγενέστερα γεγονότα. Τούτο διότι, αφενός, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι η συνεκτίμηση πραγματικών περιστατικών μεταγενέστερων της εκκρεμοδικίας συνεπάγεται, εν γένει, παραβίαση της αρχής της ασφάλειας δικαίου. Αφετέρου, στην περίπτωση αυτή, το άρθρο 32 της οδηγίας 2001/24 θα έπρεπε απλώς να προβλέπει ότι αλλοδαπό μέτρο εξυγίανσης δεν παράγει αποτελέσματα σε εκκρεμή διαφορά, ήτοι ότι η εν λόγω διαφορά δεν θίγεται από το μέτρο αυτό. Τούτο δεν συμβαίνει όμως εν προκειμένω. Αντιθέτως, η διάταξη αυτή προβλέπει ότι τα αποτελέσματα επί της διαφοράς διέπονται από το δίκαιο του κράτους μέλους υποδοχής. Το οικείο μέτρο εξυγίανσης μπορεί όμως να είναι νόμιμο και βάσει του δικαίου του εν λόγω κράτους μέλους υποδοχής. Επομένως, στην περίπτωση αυτή, η έκβαση της ήδη εκκρεμούς διαφοράς θα μεταβαλλόταν, αναλόγως των περιστάσεων, παρά την εφαρμογή του άρθρου 32, λόγω μεταγενέστερου γεγονότος.

45. Με άλλα λόγια, το άρθρο 32 της οδηγίας 2001/24, ακόμη και στο πλαίσιο ευρείας ερμηνείας, με βάση το γράμμα του, δεν συνεπάγεται την αυτόματη απονομή «προνομίου» στους πιστωτές που έχουν ήδη κινήσει ένδικη διαφορά. Ούτε από άλλες διατάξεις της οδηγίας 2001/24 προκύπτει ότι οι πιστωτές αυτοί πρέπει να τυγχάνουν προνομιακής μεταχείρισης.

46. Δεύτερον, δεν είναι σαφές για ποιον λόγο ακριβώς η ύπαρξη εκκρεμούς δίκης θα έπρεπε να δικαιολογεί την εκτίμηση *όλων* των αποτελεσμάτων ενός μέτρου εξυγίανσης με βάση το δίκαιο του κράτους μέλους υποδοχής. Η εν λόγω ερμηνεία του άρθρου 32 θα συνιστούσε ιδιαιτέρως ευρεία παρέκκλιση από τη θεμελιώδη αρχή στην οποία στηρίζεται η οδηγία 2001/24, κατά την οποία όλα τα αποτελέσματα ενός μέτρου εξυγίανσης ή εκκαθάρισης διέπονται από τη lex concursus, ως εκ τούτου δε η ερμηνεία αυτή δεν συνάδει προς την οικονομία της εν λόγω οδηγίας [14].

[12] Τούτο φαίνεται να γίνεται δεκτό, τουλάχιστον σιωπηρώς, από το αιτούν δικαστήριο.

[13] Πρβλ., επίσης, προτάσεις του γενικού εισαγγελέα P. Cruz Villalón στην υπόθεση LBI (C-85/12, EU:C:2013:352, σημεία 86 και 87).

[14] Πρβλ. απόφαση της 24ης Οκτωβρίου 2013, LBI (C-85/12, EU:C:2013:697, σκέψη 55).

47. Παραπέμπω, χάριν συγκρίσεως, στις ρυθμίσεις των άρθρων 20 έως 27 της οδηγίας 2001/24. Οι διατάξεις αυτές προβλέπουν επίσης εξαιρέσεις από την αρχή της εφαρμογής της lex concursus. Ωστόσο, καθορίζουν σαφώς τις καταστάσεις του ουσιαστικού δικαίου που δεν θίγονται από τα μέτρα εξυγίανσης. Οι εν λόγω διατάξεις δεν προβλέπουν ότι όλα τα ουσιαστικά αποτελέσματα ενός μέτρου εξυγίανσης πρέπει να κρίνονται με βάση τη νομοθεσία του κράτους μέλους υποδοχής σε περίπτωση που το εν λόγω μέτρο αφορά έναν από τους νομικούς θεσμούς που μνημονεύονται στις διατάξεις αυτές.

48. Κατά συνέπεια, το άρθρο 32 της οδηγίας 2001/24 έχει την έννοια ότι μόνον οι δικονομικές συνέπειες διέπονται από το δίκαιο του κράτους μέλους υποδοχής και όχι το ίδιο το κύρος του μέτρου για τους σκοπούς της διαδικασίας. Τούτο ισχύει ιδίως λαμβανομένου υπόψη ότι, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, η οδηγία 2001/24 και, ειδικότερα, το άρθρο 32, έχουν ως σκοπό να αποτρέψουν τον περιορισμό της διαθεσιμότητας των περιουσιακών στοιχείων που αποτελούν το αντικείμενο της εξυγίανσης[15]. Επομένως, η προτεινόμενη στις παρούσες προτάσεις ερμηνεία συνάδει επίσης προς τη συναφώς επιβεβλημένη στενή ερμηνεία της εν λόγω διάταξης ως διάταξης που εισάγει εξαίρεση[16].

49. Τρίτον, θα ήταν συχνά πρακτικώς αδύνατο να προσδιοριστούν πλήρως όλα τα αποτελέσματα ενός μέτρου εξυγίανσης ή εκκαθάρισης με βάση το δίκαιο του κράτους μέλους υποδοχής. Τούτο διότι η οδηγία 2001/24 δεν εναρμονίζει τους εθνικούς κανόνες σχετικά με τα μέτρα εξυγίανσης και εκκαθάρισης των πιστωτικών ιδρυμάτων[17]· επομένως, μέτρο εξυγίανσης που λαμβάνεται σε κράτος μέλος μπορεί να μην έχει αντίστοιχό του στο δίκαιο άλλου κράτους μέλους, με αποτέλεσμα να μην μπορεί ποτέ να πληροί τις προϋποθέσεις του δικαίου αυτού. Συναφώς, το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2001/24 ορίζει ρητώς ότι αλλοδαπό μέτρο εξυγίανσης πρέπει να αναγνωρίζεται «και αν ακόμη οι ισχύουσες διατάξεις του κράτους μέλους υποδοχής δεν προβλέπουν τέτοια μέτρα ή εξαρτούν την εφαρμογή τους από προϋποθέσεις οι οποίες δεν πληρούνται».

50. Αυτός ακριβώς είναι ο λόγος για τον οποίο τα άρθρα 20 έως 27 της οδηγίας 2001/24 περιορίζονται σε συγκεκριμένες καταστάσεις του ουσιαστικού δικαίου, οι οποίες διέπονται από το δίκαιο του κράτους μέλους υποδοχής, το δε άρθρο 32 στα δικονομικά αποτελέσματα επί της εκκρεμούς διαφοράς.

51. Πάντως, όσον αφορά τα αποτελέσματα αυτά, η παρέκκλιση από την αρχή της lex concursus είναι αναγκαία στις περιπτώσεις εκκρεμοδικίας. Τούτο διότι μόνον το δίκαιο του κράτους μέλους υποδοχής μπορεί να καθορίσει αν το μέτρο καθιστά αναγκαία, για παράδειγμα, τη μεταβολή της αγωγής, την κατάργηση της δίκης ή την υποκατάσταση των διαδίκων. Αντιθέτως, πριν από την κίνηση της ένδικης διαδικασίας μπορούν να διέπονται ακόμη και τα δικονομικά αποτελέσματα ενός μέτρου εξυγίανσης ή εκκαθάρισης από το δίκαιο του κράτους καταγωγής. Συγκεκριμένα, το δίκαιο του κράτους καταγωγής μπορεί να ορίζει, για παράδειγμα, ότι η έναρξη της διαδικασίας εκκαθάρισης συνεπάγεται την απώλεια της ικανότητας δικαστικής παράστασης του πιστωτικού ιδρύματος και καθιστά αναγκαία την εκπροσώπησή του από σύνδικο.

52. Επομένως, από το άρθρο 32 της οδηγίας 2001/24 συνάγεται, σε σχέση με την υπό κρίση υπόθεση, απλώς ότι η αναμεταβίβαση της ευθύνης στην BES, η οποία πραγματοποιήθηκε σύμφωνα με το πορτογαλικό δίκαιο, έχει τα προβλεπόμενα στο ισπανικό δίκαιο δικονομικά

15 Απόφαση της 24ης Οκτωβρίου 2013, LBI (C-85/12, EU:C:2013:697, σκέψη 55).

16 Απόφαση της 24ης Οκτωβρίου 2013, LBI (C-85/12, EU:C:2013:697, σκέψη 52).

17 Αποφάσεις της 24ης Οκτωβρίου 2013, LBI (C-85/12, EU:C:2013:697, σκέψη 39), και της 19ης Ιουλίου 2016, Kotnik κ.λπ. (C-526/14, EU:C:2016:570, σκέψη 104).

αποτελέσματα επί της διαδικασίας που κινήθηκε στην Ισπανία [18]. Πρόκειται, συγκεκριμένα, βάσει όσων εξέθεσε το Tribunal Supremo (Ανώτατο Δικαστήριο), για την άρση της παθητικής νομιμοποίησης της Novo Banco χωρίς δυνατότητα υποκατάστασης της εναγομένης, γεγονός που συνεπάγεται, περαιτέρω, την απόρριψη της αγωγής που ασκήθηκε κατά της Novo Banco [19].

53. Η συνέπεια αυτή κρίνεται μεν από το αιτούν Tribunal Supremo (Ανώτατο Δικαστήριο) ως μη ικανοποιητική. Πλην όμως, λαμβανομένης υπόψη της πρωταρχικής σημασίας που έχει η αρχή της εφαρμογής της lex concursus για την καθολική αποτελεσματικότητα των μέτρων εξυγίανσης, η οποία αποτελεί τον σκοπό της οδηγίας 2001/24 [20], θα ήταν ανεπίτρεπτο να θεωρηθεί ότι τούτο συνεπάγεται αυτομάτως ότι το εν λόγω μέτρο στερείται κάθε αποτελέσματος στην εκκρεμή δίκη. Κατά την άποψή μου, με τον τρόπο αυτό, «θα καίγονταν τα χλωρά μαζί με τα ξερά». Η λύση του εν λόγω προβλήματος πρέπει να αναζητηθεί, αντιθέτως, στο ισπανικό δικονομικό δίκαιο, το οποίο πρέπει να εφαρμοστεί υπό το πρίσμα του δικαίου της Ένωσης [21].

54. Από τις ανωτέρω εκτιμήσεις προκύπτει ότι, στην υπόθεση της κύριας δίκης, το ουσιαστικό κύρος της αναμεταβίβασης της ευθύνης στην BES δεν πρέπει να εκτιμηθεί με βάση το ισπανικό δίκαιο. Μόνον οι δικονομικές συνέπειες του μέτρου αυτού επί της εκκρεμούς διαδικασίας διέπονται από το δίκαιο του εν λόγω κράτους μέλους. Επομένως, το αιτούν δικαστήριο δεν μπορεί να αρνηθεί να αναγνωρίσει το εν λόγω ουσιαστικό νομικό καθεστώς με το σκεπτικό ότι αντιβαίνει στο ισπανικό δίκαιο.

Γ. Εξαίρεση από την αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης;

55. Βάσει του άρθρου 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2001/24, τα μέτρα εξυγίανσης που λαμβάνονται σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους μέλους καταγωγής παράγουν πλήρως τα αποτελέσματά τους σε ολόκληρη την Ένωση, χωρίς περαιτέρω διατυπώσεις. Η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης, που διατυπώνεται στη διάταξη αυτή, απορρέει από την αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης [22]. Βάσει της αρχής αυτής, μέτρο που λαμβάνεται σύμφωνα με τους κανόνες του κράτους μέλους καταγωγής δεν ελέγχεται ως προς τη νομιμότητά του από τις αρχές και τα δικαστήρια του κράτους μέλους υποδοχής [23].

56. Η αμοιβαία εμπιστοσύνη στηρίζεται στην παραδοχή ότι, σε όλα τα κράτη μέλη, υφίστανται παρεμφερείς εγγυήσεις, ιδίως όσον αφορά τις θεμελιώδεις αξίες του κράτους δικαίου και της δημοκρατίας, καθώς και τα θεμελιώδη δικαιώματα της Ένωσης [24]. Η παραδοχή ακριβώς αυτή

[18] Πρβλ., επίσης, προτάσεις του γενικού εισαγγελέα P. Cruz Villalón στην υπόθεση LBI (C-85/12, EU:C:2013:352, σημεία 86 και 87).

[19] Στο γερμανικό δίκαιο, η δίκη θα μπορούσε, για παράδειγμα, να συνεχιστεί, παρά τη μεταβολή αυτή, κατά της Novo Banco· το δεδικασμένο της απόφασης θα εκτεινόταν όμως στην BES, βλ. τις ρυθμίσεις του άρθρου 265, παράγραφος 2, και του άρθρου 325 του ZPO [γερμανικού κώδικα πολιτικής δικονομίας, στο εξής ZPO]. Βλ., συναφώς, σημεία 96 και 97 των παρουσών προτάσεων.

[20] Πρβλ. απόφαση της 24ης Οκτωβρίου 2013, LBI (C-85/12, EU:C:2013:697, σκέψη 55).

[21] Συναφώς, σημεία 94 επ. των παρουσών προτάσεων.

[22] Πρβλ., συναφώς, αποφάσεις της 22ας Δεκεμβρίου 2010, Aguirre Zarraga (C-491/10 PPU, EU:C:2010:828, σκέψη 70), και της 5ης Απριλίου 2016, Aranyosi και Căldăraru (C-404/15 και C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, σκέψη 77).

[23] Χάριν πληρότητας και μόνον, επισημαίνεται ότι η νομιμότητα με βάση το πορτογαλικό δίκαιο είναι ούτως ή άλλως αναμφισβήτητη. Ειδικότερα, κατά τη διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου, η Πορτογαλική Κυβέρνηση επιβεβαίωσε εκ νέου ρητώς ότι το άρθρο 145 Η, παράγραφος 5, του RGICSF αποτελεί, βάσει του πορτογαλικού δικαίου, έγκυρη νομική βάση για την απόφαση του Δεκεμβρίου του 2015, και ότι η Banco de Portugal έχει επίσης τηρήσει όλους τους λοιπούς διαδικαστικούς και ουσιαστικούς κανόνες του πορτογαλικού δικαίου.

[24] Πρβλ. γνωμοδότηση 2/13 (Προσχώρηση της Ένωσης στην ΕΣΔΑ) της 18ης Δεκεμβρίου 2014 (EU:C:2014:2454, σκέψη 191), και αποφάσεις της 5ης Απριλίου 2016, Aranyosi και Căldăraru (C-404/15 και C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, σκέψη 78), και της 25ης Ιουλίου 2018, Minister for Justice and Equality (Ελλείψεις του δικαστικού συστήματος) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, σκέψη 35).

δικαιολογεί τη μη διενέργεια ελέγχου της συμφωνίας ενός εφαρμοστέου στο πλαίσιο της αμοιβαίας αναγνώρισης μέτρου με το υπέρτερης τυπικής ισχύος δίκαιο του κράτους μέλους υποδοχής[25].

57. Επιπλέον, η αναγνώριση της απόφασης του Δεκεμβρίου του 2015 δεν εξαρτάται, εν προκειμένω, ούτε από την τήρηση περαιτέρω κανόνων του δικαίου της Ένωσης.

58. Τούτο διότι, πρώτον, η αναμεταβίβαση της ευθύνης στην BES δεν πρέπει να κριθεί με βάση την οδηγία 2014/59 (σχετικώς κατωτέρω υπό 1). Δεύτερον, η λήψη του εν λόγω μέτρου εξυγίανσης δεν συνιστά, για τον λόγο αυτόν, ούτε περίπτωση εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης, οπότε δεν έχουν εφαρμογή οι γενικές αρχές και τα θεμελιώδη δικαιώματα του δικαίου αυτού (σχετικώς κατωτέρω υπό 2). Τρίτον, δεν συντρέχει ούτε κάποια από τις διαμορφωθείσες στη νομολογία του Δικαστηρίου κατηγορίες περιπτώσεων, κατά τις οποίες εθνικό μέτρο υποκείμενο στην αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης πρέπει κατ' εξαίρεση να ελεγχθεί ως προς την τήρηση θεμελιωδών αρχών του δικαίου της Ένωσης (σχετικώς κατωτέρω υπό 3).

1. Η δυνατότητα εφαρμογής ratione temporis της οδηγίας 2014/59

59. Οι κανόνες της οδηγίας 2014/59 δεν έχουν εφαρμογή ratione temporis στην αναμεταβίβαση της ευθύνης στην BES με την απόφαση της Banco de Portugal του Δεκεμβρίου του 2015.

60. Υπόμνηση: η οδηγία 2014/59 τέθηκε σε ισχύ στις 2 Ιουλίου 2014[26]. Τον Αύγουστο του 2014, η Banco de Portugal ίδρυσε, για τους σκοπούς της εξυγίανσης της BES, τη Novo Banco και μεταβίβασε σε αυτήν, μεταξύ άλλων, τις προβαλλόμενες από την ενάγουσα της κύριας δίκης υποχρεώσεις. Η προθεσμία μεταφοράς της οδηγίας 2014/59 στην εσωτερική έννομη τάξη έληξε στις 31 Δεκεμβρίου 2014[27]. Τον Δεκέμβριο του 2015 εκδόθηκε η απόφαση της Banco de Portugal για την αναμεταβίβαση της επίμαχης ευθύνης στην BES με αναδρομική ισχύ από τις 3 Αυγούστου 2014.

61. Ωστόσο, η αναμεταβίβαση των υποχρεώσεων στην BES, τον Δεκέμβριο του 2015, πρέπει να θεωρηθεί εν προκειμένω απλώς ως μη αυτοτελές τμήμα του μέτρου εξυγίανσης με τίτλο «Σύσταση του μεταβατικού ιδρύματος Novo Banco», που αποφασίστηκε ήδη τον Αύγουστο του 2014, ήτοι πριν από τη λήξη της προθεσμίας μεταφοράς της οδηγίας 2014/59 στην εσωτερική έννομη τάξη. Υπέρ της εν λόγω ενιαίας εκτίμησης συνηγορεί το ότι θα ήταν τεχνητή η μεμονωμένη εκτίμηση των επιμέρους μέτρων εξυγίανσης απλώς και μόνο λόγω της χρονικής απόστασης μεταξύ τους, μολονότι στην πραγματικότητα συνδέονται από απόψεως περιεχομένου και επιδιώκουν τον ίδιο σκοπό, ήτοι την ίδρυση της Novo Banco και την κατανομή των αποδοτικών και μη αποδοτικών στοιχείων του ενεργητικού.

62. Η συλλογιστική αυτή καθίσταται σαφής στο παράδειγμα της διάταξης του άρθρου 40, παράγραφος 7, της οδηγίας 2014/59. Η εν λόγω διάταξη εξαρτά τη νομιμότητα της αναμεταβίβασης υποχρεώσεων στην «bad bank» –μέτρο το οποίο ελήφθη εν προκειμένω μετά τη λήξη της προθεσμίας μεταφοράς της οδηγίας στην εσωτερική έννομη τάξη– από την προϋπόθεση να είχε ήδη προβλεφθεί η δυνατότητα αυτή στην πράξη σύστασης της μεταβατικής τράπεζας, η οποία εν προκειμένω ήταν προγενέστερη της λήξης της προθεσμίας μεταφοράς στην εσωτερική

[25] Απόφαση της 25ης Ιουλίου 2018, Minister for Justice and Equality (Ελλείψεις του δικαστικού συστήματος) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, σκέψη 37).

[26] Πρβλ. άρθρο 131 της οδηγίας 2014/59: η εικοστή ημέρα από τη δημοσίευση στην Επίσημη Εφημερίδα, στις 12 Ιουνίου 2014, ήταν η 2α Ιουλίου 2014.

[27] Πρβλ. άρθρο 130 της οδηγίας 2014/59.

έννομη τάξη. Επομένως, η σύσταση του μεταβατικού ιδρύματος, αφενός, συνδέεται άρρηκτα με τη μεταβίβαση και την αναμεταβίβαση υποχρεώσεων. Αφετέρου, αν επιχειρείτο να εξεταστεί η αναμεταβίβαση με βάση το άρθρο 40, παράγραφος 7, της οδηγίας 2014/59, τούτο θα είχε, εξάλλου, ως αποτέλεσμα να συναχθούν από την οδηγία 2014/59 συγκεκριμένες απαιτήσεις τις οποίες θα έπρεπε να πληροί η απόφαση του Αυγούστου του 2014, μολονότι είναι αναμφισβήτητο ότι, κατά την εν λόγω ημερομηνία, η προθεσμία μεταφοράς στην εσωτερική έννομη τάξη δεν είχε ακόμη λήξει [28]. Επομένως, η χωριστή εξέταση των επιμέρους μέτρων δεν είναι δυνατή. Η εκτίμηση αυτή ισχύει ανεξαρτήτως του γεγονότος ότι οι απαιτήσεις του άρθρου 40, παράγραφος 7, της οδηγίας 2014/59 όντως τηρήθηκαν εν προκειμένω.

63. Σε περίπτωση χωριστής εξέτασης των μέτρων, θα έπρεπε μάλιστα να κατατμηθεί η διοικητική αρμοδιότητα για τα μέτρα που ελήφθησαν μεταγενέστερα στο πλαίσιο της εξυγίανσης της BES. Τούτο διότι, με τη θέση σε ισχύ του κανονισμού 806/2014 [29], η αρμοδιότητα επί των μέτρων εξυγίανσης τραπεζών του μεγέθους και της σημασίας της BES μεταφέρθηκε στο Συμβούλιο Εξυγίανσης (Single Resolution Board, SRB) [30].

64. Συναφώς, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι η εφαρμογή του προϊσχύσαντος νομικού καθεστώτος μπορεί να δικαιολογηθεί σε καταστάσεις που δημιουργήθηκαν υπό το κράτος του καθεστώτος αυτού και συνεχίζουν να υφίστανται μετά τη θέση σε ισχύ του νέου νομικού καθεστώτος, όταν οι νέοι κανόνες συναποτελούν ένα ενιαίο σύνολο και έχουν οδηγήσει, τρόπον τινά, σε αλλαγή συστήματος [31]. Αυτό ακριβώς συνέβη στην περίπτωση της οδηγίας 2014/59.

65. Ως εκ τούτου, η μόνη προσήκουσα λύση είναι τα μέτρα που έλαβε η Banco de Portugal στο πλαίσιο της εξυγίανσης της BES να κριθούν, ως προς τη νομιμότητά τους, ως ενιαία δέσμη μέτρων με βάση το νομικό καθεστώς που ίσχυε τον Αύγουστο του 2014, ήτοι σε χρόνο κατά τον οποίο η προθεσμία μεταφοράς της οδηγίας 2014/59 δεν είχε ακόμα λήξει.

66. Επίσης, τα υπό εξέταση μέτρα εξυγίανσης δεν δικαιολογούν τυχόν αναδρομική εφαρμογή της οδηγίας 2014/59. Βεβαίως, κατά τη διάρκεια της προθεσμίας μεταφοράς μιας οδηγίας, τα κράτη μέλη οφείλουν να απέχουν από τη θέσπιση διατάξεων ικανών να θέσουν σε σοβαρό κίνδυνο την επίτευξη του επιδιωκόμενου από την οδηγία σκοπού [32]. Ωστόσο, δεν προκύπτει ότι η αναμεταβίβαση της ευθύνης στην BES αντιβαίνει στους σκοπούς της οδηγίας 2014/59, ιδίως του άρθρου 40.

67. Τουναντίον, η σύσταση μεταβατικού ιδρύματος πραγματοποιείται με σκοπό τη συνέχιση μόνο των υγιών τομέων δραστηριότητας μιας προβληματικής τράπεζας. Το εν λόγω ίδρυμα δεν προορίζεται όμως να αναλάβει την ευθύνη για μια υψηλού κινδύνου και, υπό προϋποθέσεις,

[28] Βεβαίως, κατά πάγια νομολογία, από το άρθρο 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ και το άρθρο 288, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ, σε συνδυασμό με τη σχετική οδηγία, προκύπτει ότι, κατά τη διάρκεια της προθεσμίας μεταφοράς της οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο, τα κράτη μέλη δεν δύνανται να θεσπίζουν διατάξεις ικανές να θέσουν σε σοβαρό κίνδυνο την επίτευξη του επιδιωκόμενου από την οδηγία σκοπού. Ωστόσο, εξ αυτού συνάγονται μόνον υποχρεώσεις παράλειψης, όχι όμως και υποχρεώσεις προς ενέργεια, βλ., ιδίως, απόφαση της 4ης Ιουλίου 2006, Αδενέλερ κ.λπ. (C-212/04, EU:C:2006:443, σκέψεις 121 και 122).

[29] Κανονισμός (ΕΕ) 806/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Ιουλίου 2014, περί θεσπίσεως ενιαίων κανόνων και διαδικασίας για την εξυγίανση πιστωτικών ιδρυμάτων και ορισμένων επιχειρήσεων επενδύσεων στο πλαίσιο ενός Ενιαίου Μηχανισμού Εξυγίανσης και ενός Ενιαίου Ταμείου Εξυγίανσης και τροποποιήσεως του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1093/2010 (ΕΕ 2014, L 255, σ. 1) (στο εξής: κανονισμός 806/2014).

[30] Άρθρο 5, παράγραφος 1, σε συνδυασμό με το άρθρο 7, παράγραφος 2, στοιχείο α', σημείο i, του κανονισμού 806/2014.

[31] Πρβλ. αποφάσεις της 12ης Νοεμβρίου 1981, Meridionale Industria Salumi κ.λπ. (212/80 έως 217/80, EU:C:1981:270, σκέψη 11), και της 26ης Μαρτίου 2015, Επιτροπή κατά Moravia Gas Storage (C-596/13 P, EU:C:2015:203, σκέψη 36).

[32] Αποφάσεις της 18ης Δεκεμβρίου 1997, Inter-Environnement Wallonie (C-129/96, EU:C:1997:628, σκέψη 45), της 11ης Σεπτεμβρίου 2012, Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Αιτωλοακαρνανίας κ.λπ. (C-43/10, EU:C:2012:560, σκέψη 57), και της 13ης Νοεμβρίου 2019, Lietuvos Respublikos Seimo narių grupė (C-2/18, EU:C:2019:962, σκέψη 55).

ζημιογόνο συμπεριφορά της τράπεζας αυτής. Αντιθέτως, σύμφωνα με τους γενικούς σκοπούς της εξυγίανσης των τραπεζών[33], σκοπός του εργαλείου αυτού είναι, ιδίως, η προστασία των καταθετών και η άμβλυνση των πιθανών συστημικών συνεπειών. Όπως όμως επισημάνθηκε ήδη, το χαρτοφυλάκιο μετοχών της ενάγουσας δεν αποτελεί προστατευόμενη κατάθεση[34].

68. Η ίδρυση της Novo Banco και η κεφαλαιοποίησή της κατά το ποσό των 4,9 δισεκατομμυρίων ευρώ πραγματοποιήθηκαν με κρατικούς πόρους[35]. Αν όμως η Novo Banco έφερε την ευθύνη για τις εμπορικές πρακτικές της BES που κρίθηκαν παράνομες από τα ισπανικά δικαστήρια και που συνίσταντο στην πώληση, λίγο πριν από την περιέλευσή της σε κατάσταση αφερεγγυότητας, μετοχών της προβληματικής ισλανδικής τράπεζας Kaupthing Bank σε άπειρους επενδυτές, θα καλείτο εν τέλει και πάλι ο φορολογούμενος να επωμιστεί το βάρος των σφαλμάτων των τραπεζών. Ωστόσο, δεδηλωμένο σκοπό όλων των μεταρρυθμίσεων στον τομέα της ρύθμισης του τραπεζικού συστήματος, οι οποίες έχουν τεθεί σε εφαρμογή από την οικονομική κρίση του 2008 και εντεύθεν, αποτελεί η ανάσχεση του καλούμενου «moral hazard» στον χρηματοπιστωτικό τομέα και η μέγιστη δυνατή ελαχιστοποίηση των δημόσιων δαπανών για τη διάσωση των τραπεζών[36].

69. Μπορεί, βεβαίως, εκ πρώτης όψεως, να φαίνεται μη ικανοποιητικό το γεγονός ότι η ενάγουσα, η οποία, όπως διαπιστώθηκε από τα ισπανικά δικαστήρια, δεν μπορούσε να γνωρίζει τις συνέπειες της επένδυσής της, καταλήγει κατ' αυτόν τον τρόπο να απολέσει τα χρήματά της. Τούτο όμως οφείλεται στο γεγονός ότι, στην περίπτωση της ενάγουσας, επήλθαν, όχι μόνον ένας, αλλά δύο γενικοί κίνδυνοι: Πρώτον, η Kaupthing Bank κατέρρευσε οικονομικώς και εξυγιάνθηκε. Αν η ενάγουσα είχε ασφαλείς μετοχές στο χαρτοφυλάκιο που τηρούσε στην BES, κατά πάσα πιθανότητα, ούτως ή άλλως, δεν θα είχε ασκήσει αγωγή λόγω παροχής εσφαλμένων επενδυτικών συμβουλών. Δεύτερον, κατέρρευσε επιπλέον και η BES, με αποτέλεσμα η ενάγουσα να μην έχει πλέον καμία προοπτική να ανακτήσει τα χρήματά της από το ίδρυμα αυτό, παρά την υφιστάμενη αξίωσή της λόγω της παροχής εσφαλμένων επενδυτικών συμβουλών. Τούτο όμως δεν συνεπάγεται ότι οι δύο αυτοί κίνδυνοι πρέπει να μετακυλιστούν στο Δημόσιο και/ή στο κοινωνικό σύνολο. Αντιθέτως, εύλογη θα πρέπει να θεωρηθεί η απόδοση ευθυνών προσωπικά στους συμβούλους επενδύσεων ή η επέλευση ποινικών συνεπειών.

70. Για τους ανωτέρω λόγους, η εν προκειμένω επίμαχη αναμεταβίβαση της ευθύνης στην BES συνάδει προς τους σκοπούς της οδηγίας 2014/59. Κατά συνέπεια, η οδηγία 2014/59 δεν έχει εφαρμογή επί του μέτρου αυτού ούτε λόγω ενδεχόμενης αναδρομικής ισχύος.

2. Δυνατότητα εφαρμογής των γενικών αρχών και των θεμελιωδών δικαιωμάτων του δικαίου της Ένωσης;

71. Αν γινόταν δεκτό ότι η αναμεταβίβαση της ευθύνης στην BES πρέπει να κριθεί με βάση τις κατοχυρωμένες στο δίκαιο της Ένωσης αρχές της ασφάλειας δικαίου και της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, θα έπρεπε να θεωρηθεί ότι πρόκειται για περίπτωση «εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης», κατά την έννοια του άρθρου 51, παράγραφος 1, του Χάρτη. Στην περίπτωση

[33] Οι σκοποί της εξυγίανσης καθορίζονται πλέον στο άρθρο 14, παράγραφος 2, του κανονισμού 806/2014.

[34] Επ' αυτού έχει ήδη γίνει λόγος ανωτέρω στο σημείο 36 των παρουσών προτάσεων.

[35] Πρβλ. δελτίο Τύπου της Επιτροπής IP/14/901, της 4ης Αυγούστου 2014, σχετικά με την έγκριση της ενίσχυσης για την εξυγίανση της Banco Espírito Santo.

[36] Πρβλ., για παράδειγμα, το «fact sheet» της Επιτροπής, της 15ης Απριλίου 2014, σχετικά με την οδηγία 2014/59, MEMO/14/297. Βλ., επίσης, άρθρο 14, παράγραφος 2, δεύτερη περίοδος, του κανονισμού 806/2014.

αυτή, θα ήταν δυνατή η εφαρμογή όχι μόνον του Χάρτη, ήτοι ειδικότερα του άρθρου του 47, αλλά και των γενικών αρχών του δικαίου της Ένωσης[37]. Στις αρχές αυτές καταλέγεται, μεταξύ άλλων, η αρχή της ασφάλειας δικαίου[38].

72. Ωστόσο, η αναμεταβίβαση της ευθύνης στην BES με την απόφαση του Δεκεμβρίου του 2015 – σε αντίθεση με την αναγνώριση της απόφασης αυτής– δεν συνιστά περίπτωση εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης.

73. Τούτο διότι αυτό που εναρμονίζει η οδηγία 2001/24 δεν είναι οι εθνικοί κανόνες που διέπουν την εξυγίανση και την εκκαθάριση των πιστωτικών ιδρυμάτων[39]. Η οδηγία 2001/24 επιβάλλει μεν στα κράτη μέλη την υποχρέωση να αναγνωρίζουν τέτοια μέτρα που προέρχονται από άλλα κράτη μέλη. Ωστόσο, η αναγνώριση από το κράτος μέλος υποδοχής, εν προκειμένω από την Ισπανία, συνιστά μέτρο το οποίο πρέπει να διακριθεί από τη λήψη του ίδιου του μέτρου εξυγίανσης από το κράτος καταγωγής, εν προκειμένω από την Πορτογαλία. Ειδικά όσον αφορά τη λήψη και την εφαρμογή μέτρων εξυγίανσης και εκκαθάρισης από τις αρχές και τα δικαστήρια του κράτους καταγωγής ενός πιστωτικού ιδρύματος, η οδηγία 2001/24 δεν περιλαμβάνει συγκεκριμένες υποχρεώσεις, αλλά, αντιθέτως, τα μέτρα αυτά διέπονται αποκλειστικά από το δίκαιο του κράτους καταγωγής[40]. Ειδικότερα, η οδηγία 2001/24 δεν επιβάλλει στα κράτη μέλη τη λήψη ή την εφαρμογή συγκεκριμένων μέτρων εξυγίανσης και εκκαθάρισης[41]. Γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο είναι αναγκαία η αμοιβαία αναγνώριση.

74. Είναι βεβαίως αληθές ότι με την έκδοση της οδηγίας 2014/59 ενοποιήθηκαν τα μέτρα εξυγίανσης και εκκαθάρισης των πιστωτικών ιδρυμάτων στην Ένωση[42]. Η οδηγία 2014/59 παρέχει στις εποπτικές αρχές των κρατών μελών ένα ενιαίο σύνολο εργαλείων για τη λήψη μέτρων εξυγίανσης, στα οποία περιλαμβάνονται η ίδρυση μεταβατικής τράπεζας και οι σχετικές συναλλαγές[43]. Όπως όμως διαπιστώθηκε ήδη, οι διατάξεις της οδηγίας 2014/59 δεν έχουν εφαρμογή ratione temporis στην επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης αναμεταβίβαση της ευθύνης στην BES[44]. Αντιθέτως, το μεταβατικό πιστωτικό ίδρυμα συστάθηκε από την Banco de Portugal, σύμφωνα με το πορτογαλικό δίκαιο, σε χρόνο κατά τον οποίο ίσχυε μόνον η οδηγία 2001/24, η οποία ακριβώς δεν προέβλεπε εναρμόνιση των μέτρων εξυγίανσης.

75. Επομένως, γεγονός παραμένει ότι η απόφαση του Δεκεμβρίου του 2015 δεν συνιστά περίπτωση εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης.

37 Πρβλ. επεξηγήσεις σχετικά με το άρθρο 51 του Χάρτη, ΕΕ 2007, C 303, σ. 32, απόφαση της 10ης Ιουλίου 2014, Julián Hernández κ.λπ. (C-198/13, EU:C:2014:2055, σκέψη 33), και διάταξη της 24ης Σεπτεμβρίου 2019, Spetsializirana prokuratura (Τεκμήριο αθωότητας) (C-467/19 PPU, EU:C:2019:776, σκέψη 39).

38 Απόφαση της 1ης Ιουλίου 2014, Ålands Vindkraft (C-573/12, EU:C:2014:2037, σκέψη 125).

39 Αποφάσεις της 24ης Οκτωβρίου 2013, LBI (C-85/12, EU:C:2013:697, σκέψη 39), και της 19ης Ιουλίου 2016, Kotnik κ.λπ. (C-526/14, EU:C:2016:570, σκέψη 104).

40 Σχετικά με το κριτήριο κατά το οποίο, προκειμένου να έχει εφαρμογή ο Χάρτης, πρέπει να απορρέουν από το δίκαιο της Ένωσης ορισμένες υποχρεώσεις για τα κράτη μέλη, βλ. αποφάσεις της 6ης Μαρτίου 2014, Siragusa (C-206/13, EU:C:2014:126, σκέψη 26), της 10ης Ιουλίου 2014, Julián Hernández κ.λπ. (C-198/13, EU:C:2014:2055, σκέψη 35), και διάταξη της 24ης Σεπτεμβρίου 2019, Spetsializirana prokuratura (Τεκμήριο αθωότητας) (C-467/19 PPU, EU:C:2019:776, σκέψη 41).

41 Πρβλ. διάταξη της 24ης Σεπτεμβρίου 2019, Spetsializirana prokuratura (Τεκμήριο αθωότητας) (C-467/19 PPU, EU:C:2019:776, σκέψεις 41 και 42).

42 Πρβλ. αιτιολογική σκέψη 10 της οδηγίας 2014/59 και απόφαση της 19ης Ιουλίου 2016, Kotnik κ.λπ. (C-526/14, EU:C:2016:570, σκέψη 113).

43 Βλ. άρθρο 40 της οδηγίας 2014/59.

44 Βλ. σημεία 59 επ. των παρουσών προτάσεων.

76. Αν γινόταν δεκτό ότι κάθε εθνική απόφαση η οποία, βάσει των κανόνων του δικαίου της Ένωσης, υπόκειται σε αμοιβαία αναγνώριση –ήτοι κάθε ποινική [45] και αστική [46] απόφαση, κάθε απόφαση διατροφής [47], κάθε απόφαση χορήγησης άδειας άσκησης ιατρικού επαγγέλματος [48] κ.ο.κ.– συνιστά περίπτωση εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης, τούτο δεν θα συνεπαγόταν μόνο την υπερβολική διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής του Χάρτη. Πρωτίστως, θα καθιστούσε το σύστημα αμοιβαίας αναγνώρισης κενό περιεχομένου. Τούτο διότι, αντί να αναγνωρίζεται ένα μέτρο, ως απόρροια της εμπιστοσύνης όσον αφορά τη συμβατότητά του με τις υπέρτερες αρχές, θα μπορούσε αυτό να υποβάλλεται σε έλεγχο σε κάθε επιμέρους περίπτωση με βάση τα θεμελιώδη δικαιώματα και τις γενικές αρχές του δικαίου της Ένωσης. Η δυνατότητα όμως αυτή γίνεται δεκτή μόνο σε πολύ εξαιρετικές περιπτώσεις, οι προϋποθέσεις των οποίων δεν συντρέχουν εν προκειμένω.

3. Κατ' εξαίρεση έλεγχος της τήρησης θεμελιωδών αξιών του δικαίου της Ένωσης;

77. Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, εξαιρέσεις από την αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης χωρούν πράγματι μόνον εφόσον συντρέχουν «εξαιρετικές περιστάσεις» [49]. Συναφώς, το Δικαστήριο έχει δεχθεί, σε σχέση με την εκτέλεση ενός ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης, ότι ο πραγματικός κίνδυνος προσβολής έννομου αγαθού θεμελιώδους σημασίας, ο οποίος οφείλεται σε συστημικές πλημμέλειες, μπορεί να συνιστά τέτοια εξαιρετική περίσταση. Ειδικότερα, έχει μνημονεύσει, στο πλαίσιο αυτό, την απαγόρευση των απάνθρωπων ή εξευτελιστικών ποινών ή απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης, την οποία προβλέπει το άρθρο 4 του Χάρτη [50], και την απαίτηση ανεξαρτησίας των δικαστών [51]. Αντίστοιχα, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, το Συμβούλιο εξέθεσε, επικουρικώς, ορισμένα στοιχεία σχετικά με τη νομολογία του Δικαστηρίου για την αρχή του κράτος δικαίου [52].

78. Εντούτοις, στην υπό κρίση υπόθεση, δεν τίθεται ζήτημα σοβαρών και συστημικών πλημμελειών στην Πορτογαλία από απόψεως κράτους δικαίου. Στην περίπτωση πάντως που το Δικαστήριο κρίνει, παρά ταύτα, επιβεβλημένη την εξέταση του μέτρου εξυγίανσης με βάση το δίκαιο της Ένωσης, κρίνω σκόπιμο να εξετάσω ακολούθως, επικουρικώς, τους λόγους για τους οποίους πρέπει να θεωρηθεί ότι η αναμεταβίβαση της ευθύνης στην BES δεν συνιστά ούτε παραβίαση της αρχής της ασφάλειας δικαίου ούτε προσβολή του δικαιώματος αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας.

45 Βλ. απόφαση-πλαίσιο 2008/909/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2008, σχετικά με την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης σε ποινικές αποφάσεις οι οποίες επιβάλλουν ποινές στερητικές της ελευθερίας ή μέτρα στερητικά της ελευθερίας, για το σκοπό της εκτέλεσής τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ 2008, L 327, σ. 27).

46 Βλ. κανονισμό (ΕΕ) 1215/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2012, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ 2012, L 351, σ. 1).

47 Βλ. κανονισμό (ΕΚ) 4/2009 του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 2008, για τη διεθνή δικαιοδοσία, το εφαρμοστέο δίκαιο, την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων και τη συνεργασία σε θέματα υποχρεώσεων διατροφής (ΕΕ 2009, L 7, σ. 1) (στο εξής: κανονισμός 4/2009).

48 Βλ. οδηγία 2005/36/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 7ης Σεπτεμβρίου 2005, σχετικά με την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων (ΕΕ 2005, L 255, σ. 22).

49 Βλ. γνωμοδότηση 2/13 (Προσχώρηση της Ένωσης στην ΕΣΔΑ) της 18ης Δεκεμβρίου 2014 (EU:C:2014:2454, σκέψη 191), και αποφάσεις της 5ης Απριλίου 2016, Aranyosi και Căldăraru (C-404/15 και C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, σκέψη 82), και της 25ης Ιουλίου 2018, Minister for Justice and Equality (Ελλείψεις του δικαστικού συστήματος) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, σκέψη 43).

50 Απόφαση της 5ης Απριλίου 2016, Aranyosi και Căldăraru (C-404/15 και C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, σκέψη 85).

51 Απόφαση της 25ης Ιουλίου 2018, Minister for Justice and Equality (Ελλείψεις του δικαστικού συστήματος) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, σκέψη 48).

52 Ο εκπρόσωπος του Συμβουλίου μνημόνευσε, ειδικότερα, τις αποφάσεις της 27ης Φεβρουαρίου 2018, Associação Sindical dos Juízes Portugueses (C-64/16, EU:C:2018:117), και της 24ης Ιουνίου 2019, Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία του Ανωτάτου Δικαστηρίου) (C-619/18, EU:C:2019:531).

α) Επικουρικώς: επί της αρχής της ασφάλειας δικαίου, ειδικότερα επί της αρχής της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης

79. Κατά πάγια νομολογία, η αρχή της ασφάλειας δικαίου επιτάσσει οι κρατικές ρυθμίσεις να είναι αρκούντως σαφείς και ακριβείς ώστε οι ενδιαφερόμενοι να γνωρίζουν σαφώς τις υποχρεώσεις που τους επιβάλλονται και τα δικαιώματα που τους παρέχονται με τις ρυθμίσεις αυτές, προκειμένου να μπορούν να προσαρμόζουν ανάλογα τη συμπεριφορά τους[53]. Ως παρακολούθημα της αρχής αυτής, προστατεύεται κατ' αρχήν η εμπιστοσύνη των ενδιαφερομένων όσον αφορά τη διατήρηση των εν λόγω ρυθμίσεων σε ισχύ[54].

80. Ωστόσο, η προστασία της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης όσον αφορά τη διατήρηση μιας κατάστασης παύει να υφίσταται στην περίπτωση που ένας συνετός και ενημερωμένος επιχειρηματίας θα ήταν σε θέση να προβλέψει την τυχόν μεταβολή του νομικού καθεστώτος. Ειδικότερα, κατά τη νομολογία, ένας επιχειρηματίας δεν μπορεί να τρέφει προσδοκίες για τη διατήρηση μιας κατάστασης όταν οι εθνικές αρχές μπορούν να τη μεταβάλουν στο πλαίσιο της άσκησης της εξουσίας εκτιμήσεως που διαθέτουν[55].

81. Κατά συνέπεια, η έκβαση της υπόθεσης της κύριας δίκης θα εξαρτηθεί από το αν ένας συνετός και ενημερωμένος επενδυτής μπορούσε να γνωρίζει ότι η εποπτική αρχή δύναται, βάσει του άρθρου 145 Η, παράγραφος 5, του RGICSF, να αναμεταβιβάσει υποχρεώσεις στην «bad bank» ακόμη και αναδρομικώς. Υπέρ του εφικτού της γνώσης αυτής συνηγορεί το ότι η εν λόγω δυνατότητα της εποπτικής αρχής επισημάνθηκε εκ νέου ρητώς με την απόφαση του Αυγούστου του 2014, πράγμα που υπογράμμισε και η Πορτογαλική Κυβέρνηση κατά τη διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου. Εν προκειμένω, θα πρέπει βέβαια να είχε διασφαλιστεί ότι ένας συνετός και ενημερωμένος επενδυτής μπορούσε να λάβει γνώση της ανωτέρω απόφασης, πράγμα που προϋποθέτει, σε κάθε περίπτωση, δημοσίευση στην ισπανική γλώσσα, με τη συνήθη για τη χώρα μορφή. Συναφώς, επισημάνθηκε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ότι τα ισπανικά μέσα μαζικής ενημέρωσης αναφέρθηκαν εκτενώς στην απόφαση της Banco de Portugal.

82. Σε κάθε περίπτωση, το γεγονός και μόνον ότι η Novo Banco έχει διαδεχθεί (τουλάχιστον εν μέρει) την BES[56] και συνεχίζει επίσης τη διαχείριση του χαρτοφυλακίου μετοχών της ενάγουσας δεν θα μπορούσε κατά την άποψή μου να δικαιολογήσει την εμπιστοσύνη όσον αφορά το ότι η Novo Banco θα αναλάβει και τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την ευθύνη για την παροχή εσφαλμένων συμβουλών επενδύσεων από την BES, οι οποίες προϋπήρχαν της ανάληψης της εν λόγω επιχειρηματικής σχέσης. Η υποκατάσταση στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις από μια σύμβαση δεν συνοδεύεται κατ' ανάγκην από την ανάληψη προϋφιστάμενης υποχρέωσης σχετικής με ευθύνη.

83. Επιπλέον, δεν συνάδει ακριβώς με το πνεύμα και τον σκοπό της σύστασης ενός μεταβατικού ιδρύματος το να μεταβιβασθεί σε αυτό η ευθύνη για μια υψηλού κινδύνου και, υπό προϋποθέσεις, επιζήμια συμπεριφορά της προβληματικής τράπεζας[57]. Οι επισημάνσεις αυτές μπορούν να ασκήσουν επιρροή και κατά την εκτίμηση της τήρησης των αρχών της ασφάλειας δικαίου και της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης στην υπόθεση της κύριας δίκης.

[53] Απόφαση της 1ης Ιουλίου 2014, Ålands Vindkraft (C-573/12, EU:C:2014:2037, σκέψη 127).

[54] Απόφαση της 11ης Ιουνίου 2015, Berlington Hungary κ.λπ. (C-98/14, EU:C:2015:386, σκέψη 77).

[55] Πρβλ. αποφάσεις της 7ης Σεπτεμβρίου 2006, Ισπανία κατά Συμβουλίου (C-310/04, EU:C:2006:521, σκέψη 81), της 10ης Σεπτεμβρίου 2009, Plantanol (C-201/08, EU:C:2009:539, σκέψη 53), και της 11ης Ιουλίου 2019, Agrenergy και Fusignano Due (C-180/18, C-286/18 και C-287/18, EU:C:2019:605, σκέψη 31).

[56] Πρβλ., σχετικά με το νέο νομικό καθεστώς, άρθρο 40, παράγραφος 9, της οδηγίας 2014/59.

[57] Πρβλ. σημεία 67 επ. των παρουσών προτάσεων.

84. Συγκεκριμένα, πρέπει να υπομνησθεί, συναφώς, ότι, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, στις περιπτώσεις έκδοσης παράνομων νομικών πράξεων, η προστασία της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης περιορίζεται από την αρχή της νομιμότητας[58]. Βεβαίως, στην προκειμένη περίπτωση, δεν απαιτείται να εξεταστεί η νομιμότητα της απόφασης της Banco de Portugal του Δεκεμβρίου του 2015, δεδομένου ότι τούτο δεν απόκειται στο Δικαστήριο. Εν πάση περιπτώσει, η εμπιστοσύνη όσον αφορά τη διατήρηση της εν λόγω απόφασης μεταβίβασης, κατά την άποψή μου, μπορεί να απολαύει πολύ περιορισμένης προστασίας, εφόσον η απόφαση αυτή προσκρούει προδήλως στους σκοπούς του μέτρου εξυγίανσης.

85. Στο ίδιο πνεύμα, η Πορτογαλική Κυβέρνηση υποστήριξε, ομοίως, στο πλαίσιο της απάντησής της στις γραπτές ερωτήσεις του Δικαστηρίου, ότι πρέπει να αναγνωριστεί στην εποπτική αρχή η δυνατότητα να διορθώνει τις εσφαλμένες αποφάσεις. Τούτο ισχύει κατά μείζονα λόγο λαμβανομένης υπόψη της χρονικής πίεσης υπό την οποία πρέπει να λαμβάνεται η απόφαση εξυγίανσης[59] και της σοβαρής οικονομικής επιβάρυνσης του κοινωνικού συνόλου την οποία συνεπάγεται η ίδρυση μεταβατικής τράπεζας.

86. Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των ανωτέρω περιστάσεων, η ενάγουσα δεν μπορούσε να βασιστεί δικαιολογημένα στην πραγματοποιηθείσα με την απόφαση του Αυγούστου του 2014 μεταβίβαση, στη Novo Banco, της ευθύνης για την παροχή εσφαλμένων συμβουλών επενδύσεων από την BES. Επομένως, δεν προκύπτει ότι παραβιάστηκε η αρχή της ασφάλειας δικαίου.

β) Επικουρικώς: επί του δικαιώματος αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας

87. Κατά πάγια νομολογία, η αρχή της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας αποτελεί γενική αρχή του δικαίου της Ένωσης η οποία απορρέει από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών και κατοχυρώνεται στο άρθρο 47 του Χάρτη, καθώς και στα άρθρα 6 και 13 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (στο εξής: ΕΣΔΑ)[60]. Κατά το άρθρο 47, παράγραφος 1, του Χάρτη, κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου. Επιπλέον, από το άρθρο 47, παράγραφος 2, του Χάρτη συνάγεται ότι πρέπει να διασφαλίζεται η πρόσβαση στη δικαιοσύνη. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ) εκτιμά, συναφώς, ότι η μόνον τυπικώς ή θεωρητικώς υφιστάμενη, αλλά πρακτικώς ανύπαρκτη, δυνατότητα άσκησης ένδικου βοηθήματος δεν αρκεί για τη διασφάλιση αποτελεσματικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη[61].

88. Στην υπό κρίση υπόθεση, όπως ενημέρωσε η Πορτογαλική Κυβέρνηση, η ενάγουσα είχε το δικαίωμα να προσβάλει την απόφαση του Δεκεμβρίου του 2015 εντός τριών μηνών από τη δημοσίευση της απόφασης στον ιστότοπο της Banco de Portugal στις 13 Ιανουαρίου 2016. Στο πλαίσιο αυτό, λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των περιστάσεων της συγκεκριμένης υπόθεσης, πρέπει να εκτιμηθεί κατά πόσον η εν λόγω δυνατότητα άσκησης προσφυγής μπορεί να θεωρηθεί αποτελεσματική κατά την έννοια του άρθρου 47, παράγραφος 1, του Χάρτη.

[58] Πρβλ. αποφάσεις της 22ας Μαρτίου 1961, Snupat κατά Ανωτάτης Αρχής (42/59 και 49/59, EU:C:1961:5, σ. 599), της 3ης Μαρτίου 1982, Alphasteel κατά Επιτροπής (14/81 EU:C:1982:76, σκέψη 10), της 17ης Απριλίου 1997, de Compte κατά Κοινοβουλίου (C-90/95 P, EU:C:1997:198, σκέψεις 35 και 36), και της 13ης Ιανουαρίου 2004, Kühne & Heitz (C-453/00, EU:C:2004:17, σκέψη 27).

[59] Βάσει του νυν ισχύοντος ευρωπαϊκού νομικού καθεστώτος, ο επείγων χαρακτήρας αποτελεί προϋπόθεση για την πραγματοποίηση εκκαθάρισης. Βλ. άρθρο 18, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 806/2014.

[60] Βλ. απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2010, Winner Wetten (C-409/06, EU:C:2010:503, σκέψη 58).

[61] Κατά τη νομολογία αυτή, το ένδικο βοήθημα δεν πρέπει να είναι απλώς «θεωρητικό ή κενό περιεχομένου». Βλ., για παράδειγμα, αποφάσεις του ΕΔΔΑ της 19ης Μαρτίου 1997, Hornsby κατά Ελλάδας (CE:ECHR:1997:0319JUD001835791, § 40 και 41), και της 26ης Φεβρουαρίου 2002, Del Sol κατά Γαλλίας (CE:ECHR:2002:0226JUD004680099, § 21).

89. Συναφώς, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι το άρθρο 47 του Χάρτη δεν απαγορεύει, κατ' αρχήν, τον καθορισμό αποσβεστικών προθεσμιών για την άσκηση ένδικου βοηθήματος[62]. Η αποτελεσματικότητα της δικαστικής προστασίας δεν διακυβεύεται ούτε δυσχεραίνεται υπέρμετρα από τον καθορισμό προσήκουσας αποσβεστικής προθεσμίας, εφόσον αυτή έχει ως αφετηρία την ημερομηνία κατά την οποία ο ενδιαφερόμενος έλαβε ή τουλάχιστον όφειλε να έχει λάβει γνώση αυτής[63].

90. Με βάση τις διευκρινίσεις που παρέσχε η Πορτογαλική Κυβέρνηση, η απόφαση της Banco de Portugal, πέραν της δημοσίευσής της στις 13 Ιανουαρίου 2016, κατατέθηκε επιπλέον στις 26 Ιανουαρίου 2016, από τη Novo Banco Ισπανίας, στον φάκελο της εκκρεμούς στην Ισπανία διαφοράς με την ενάγουσα. Στο πλαίσιο της διαφοράς αυτής, η ενάγουσα εκπροσωπείτο καθ' όλη τη διάρκεια από δικηγόρο. Εξάλλου, όπως ενημέρωσε η Πορτογαλική Κυβέρνηση, τουλάχιστον έξι Ισπανοί επενδυτές στην Πορτογαλία έχουν ασκήσει προσφυγή κατά της απόφασης του Δεκεμβρίου του 2015.

91. Εξάλλου, σε αντίθεση με όσα υποστηρίζει η Ισπανική Κυβέρνηση, δεν μπορεί να θεωρηθεί, γενικώς, παράλογο το να πρέπει να προσβληθεί δικαστικώς η απόφαση της Banco de Portugal στην Πορτογαλία. Εφόσον γίνεται δεκτό, στο πλαίσιο ενός συστήματος αμοιβαίας αναγνώρισης, ότι και οι αλλοδαπές αποφάσεις μπορούν να παράγουν αποτελέσματα σε άλλα κράτη μέλη, τούτο συνεπάγεται κατ' ανάγκην ότι το δικαστήριο που έχει διεθνή δικαιοδοσία να αποφανθεί επί των αντιρρήσεων κατά της επίμαχης απόφασης μπορεί να βρίσκεται σε κράτος μέλος διαφορετικό από εκείνο της κατοικίας του προσφεύγοντος[64].

92. Υπό τις συνθήκες αυτές, θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι και η ενάγουσα είχε δυνατότητα αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας κατά της απόφασης της Banco de Portugal του Δεκεμβρίου του 2015.

4. Ενδιάμεσο συμπέρασμα

93. Κατά συνέπεια, δεν έχει εφαρμογή καμία εξαίρεση από την αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης που καθιερώνεται με το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2001/24. Η ενάγουσα θα πρέπει να προβάλει τις ενδεχόμενες αντιρρήσεις της κατά της απόφασης της Banco de Portugal ενώπιον των πορτογαλικών δικαστηρίων.

Δ. Επί των αποτελεσμάτων της αναγνώρισης του μέτρου εξυγίανσης στην υπόθεση της κύριας δίκης υπό το πρίσμα των αρχών της ασφάλειας δικαίου και της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας

94. Υπό το πρίσμα του συμπεράσματος που μόλις προεκτέθηκε, το Tribunal Supremo (Ανώτατο Δικαστήριο) ζητεί να διευκρινιστεί αν αντιβαίνει στις αρχές της ασφάλειας δικαίου και της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας η ίδια η απορρέουσα από το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2001/24 υποχρέωση ανεπιφύλακτης αναγνώρισης του ουσιαστικού νομικού καθεστώτος το οποίο προκύπτει από τις αποφάσεις της Banco de Portugal του Δεκεμβρίου του 2015.

62 Διάταξη της 17ης Μαΐου 2002, Γερμανία κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου (C-406/01, EU:C:2002:304, σκέψη 20).

63 Πρβλ. αποφάσεις της 7ης Νοεμβρίου 2019, Flausch κ.λπ. (C-280/18, EU:C:2019:928, σκέψη 55), και της 27ης Φεβρουαρίου 2020, ΤΚ κ.λπ. (Αποδοχές δημοσίων υπαλλήλων και δικαστών) (C-773/18 έως C-775/18, EU:C:2020:125, σκέψη 73).

64 Πρβλ. απόφαση της 22ας Δεκεμβρίου 2010, Aguirre Zarraga (C-491/10 PPU, EU:C:2010:828, σκέψη 69).

95. Συγκεκριμένα, η κατ' αυτόν τον τρόπο επελθούσα μεταβολή του ουσιαστικού νομικού καθεστώτος που διέπει την εκκρεμή δίκη έχει, κατά το αιτούν δικαστήριο, ως δικονομική συνέπεια, στο ισπανικό δίκαιο, την απόρριψη της αγωγής κατ' αναίρεσην και την καταδίκη της ενάγουσας στα δικαστικά έξοδα. Συναφώς, το Tribunal Supremo (Ανώτατο Δικαστήριο) εκτιμά, ειδικότερα, ότι είναι προβληματικό το ότι υποχρεούται να αναιρέσει τις αποφάσεις των κατώτερων δικαστηρίων, μολονότι αυτές εκδόθηκαν χωρίς τα εν λόγω δικαστήρια να έχουν υποπέσει σε πλάνη περί το δίκαιο, τουλάχιστον με βάση το τότε ισχύσαν νομικό καθεστώς. Για τον λόγο αυτό, αμφισβητεί εμμέσως το κύρος του άρθρου 3, παράγραφος 2, της οδηγίας, υπό περιστάσεις όπως αυτές της υπόθεσης της κύριας δίκης.

96. Ωστόσο, η εκτίμηση αυτή παραβλέπει ότι η αναίρεση των αποφάσεων των κατώτερων δικαστηρίων και η απόρριψη της αγωγής κατ' αναίρεσην ουδόλως αποτελούν ευθεία απόρροια του άρθρου 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2001/24. Αντιθέτως, πρόκειται για τα συγκεκριμένα δικονομικά αποτελέσματα τα οποία προβλέπει το ισπανικό δίκαιο –το οποίο είναι το μόνο κρίσιμο, συναφώς, βάσει του άρθρου 32 της οδηγίας 2001/24[65]– σε περίπτωση (αναδρομικής) μεταβολής του ουσιαστικού νομικού καθεστώτος κατά τη διάρκεια της δίκης.

97. Συναφώς, η Ισπανική Κυβέρνηση επιβεβαίωσε, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ότι το ισπανικό δίκαιο δεν προβλέπει, στο παρόν στάδιο της διαδικασίας, ούτε τη δυνατότητα υποκατάστασης του εναγομένου ούτε τη δυνατότητα συνέχισης της δίκης κατά του αρχικού εναγομένου και επέκτασης της ισχύος του δεδικασμένου στον «νέο» υπόχρεο[66], αλλά ούτε και έναν θεσμό όπως το «retrait litigieux»[67]. Επομένως, το Tribunal Supremo (Ανώτατο Δικαστήριο) δεν έχει άλλη επιλογή παρά να αναιρέσει την (τότε) χωρίς πλάνη περί το δίκαιο εκδοθείσα πρωτόδικη απόφαση και να απορρίψει, κατά συνέπεια, την αγωγή στο σύνολό της, καταδικάζοντας την ενάγουσα στο σύνολο των δικαστικών εξόδων. Ωστόσο, σε άλλες έννομες τάξεις, η εν λόγω λύση ουδόλως θα ήταν επιβεβλημένη.

98. Επομένως, όπως προκύπτει από προσεκτικότερη εξέταση, πρόβλημα δεν αποτελεί η αναγνώριση του ουσιαστικού νομικού καθεστώτος –και επομένως το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2001/24–, αλλά η έλλειψη δικονομικών δυνατοτήτων αντίδρασης στο ισπανικό δίκαιο. Κατά συνέπεια, τίθεται το ζήτημα, το οποίο τέθηκε σιωπηρώς και από το Συμβούλιο κατά την έγγραφη διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου, κατά πόσον συνάδει με τις αρχές της ασφάλειας δικαίου και της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας εθνική ρύθμιση η οποία προβλέπει ως δικονομική συνέπεια της επιβαλλόμενης από την οδηγία 2001/24 αναγνώρισης αλλοδαπού μέτρου εξυγίανσης, κατά τη διάρκεια εκκρεμοδικίας, την απόρριψη της προγενέστερα βάσιμης αγωγής κατ' αναίρεσην και την καταδίκη του ενάγοντος στο σύνολο των δικαστικών εξόδων.

99. Κρίσιμες για την επίλυση του ζητήματος αυτού είναι οι ανωτέρω αρχές με τη μορφή που έχουν στο δίκαιο της Ένωσης, δεδομένου ότι η αναγνώριση αλλοδαπού μέτρου εξυγίανσης –σε αντίθεση με τη θέσπισή του[68]–, αποτελεί μεταφορά στην εσωτερική έννομη τάξη της υποχρέωσης που υπέχουν τα κράτη μέλη από το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2001/24, συνιστώντας, ως εκ τούτου, περίπτωση «εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης», κατά την έννοια του άρθρου 51, παράγραφος 1, του Χάρτη.

[65] Πρβλ. σημεία 41 επ. των παρουσών προτάσεων.

[66] Πρβλ., στο γερμανικό δίκαιο, τις ρυθμίσεις του άρθρου 265, παράγραφος 2, και του άρθρου 325 του ZPO.

[67] Πρβλ., στο γαλλικό δίκαιο, τις ρυθμίσεις των άρθρων 1699 επ. του C.civ. [(Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας)].

[68] Βλ., σχετικά, σημείο 73 των παρουσών προτάσεων.

1. Επί της αρχής της ασφάλειας δικαίου

100. Όσον αφορά τη συμβατότητα με την αρχή της ασφάλειας δικαίου, φρονώ ότι το ισπανικό δικονομικό δίκαιο δεν δημιουργεί ιδιαίτερα προβλήματα. Ειδικότερα, πριν από την αμετάκλητη περάτωση δίκης, ουδεμία δικαιολογημένη εμπιστοσύνη μπορεί να γεννηθεί όσον αφορά τη διατήρηση σε ισχύ απόφασης εκδοθείσας από κατώτερο δικαστήριο.

101. Δεδομένου ότι, αυτή καθεαυτήν, η δυνατότητα αναμεταβίβασης της ευθύνης στην BES πρέπει να θεωρηθεί ότι συνάδει με την αρχή της ασφάλειας δικαίου[69], το ίδιο θα πρέπει να ισχύει και για τις δικονομικές συνέπειες της αναμεταβίβασης αυτής. Τούτο διότι μπορεί να αναμένεται από έναν συνετό και ενημερωμένο ενάγοντα να γνωρίζει το κρίσιμο δικονομικό δίκαιο. Με άλλα λόγια, η ενάγουσα έπρεπε να αναμένει ότι ενδεχόμενη μεταβολή του ουσιαστικού νομικού καθεστώτος θα συνεπαγόταν την απόρριψη της αγωγής της και την καταδίκη της στο σύνολο των δικαστικών εξόδων.

2. Επί του δικαιώματος αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας

102. Εντούτοις, υπάρχουν σοβαρές αμφιβολίες ως προς τη συμβατότητα του αποτελέσματος αυτού με το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και πρόσβασης στη δικαιοσύνη, το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 47 του Χάρτη.

103. Βεβαίως, η αποτελεσματικότητα των ένδικων βοηθημάτων κατά την έννοια του άρθρου 13 της ΕΣΔΑ και του άρθρου 47, παράγραφος 1, του Χάρτη δεν ταυτίζεται με την ευδοκίμησή τους[70]. Επομένως, το άρθρο 47 του Χάρτη δεν διασφαλίζει ότι η αγωγή θα γίνει δεκτή και ότι η απόφαση της Banco de Portugal του Δεκεμβρίου του 2015 δεν θα αναγνωριστεί.

104. Ωστόσο, προβληματική είναι η συνακόλουθη της απόρριψης της αγωγής καταδίκη της ενάγουσας στα δικαστικά έξοδα. Συναφώς, γίνεται δεκτό στη νομολογία του Δικαστηρίου ότι ακόμη και τα δυσανάλογα υψηλά δικαστικά έξοδα είναι ικανά να θίξουν το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και πρόσβασης στη δικαιοσύνη[71]. Ως δυσανάλογα πρέπει όμως να θεωρούνται τα δικαστικά έξοδα όχι μόνον όταν δεν είναι ανάλογα προς το οικονομικό συμφέρον που έχει ο ενάγων να εκδοθεί απόφαση που δέχεται την αγωγή, αλλά και όταν δεν δικαιολογούνται αντικειμενικώς.

105. Κατά συνέπεια, ρύθμιση κατά την οποία ο ενάγων φέρει τα δικαστικά έξοδα της διαφοράς σε περίπτωση ήττας του είναι μεν συνήθης και, κατ' αρχήν, μη επικριτέα[72]. Τούτο διότι η αντικειμενική δικαιολόγηση της εν λόγω υποχρέωσης καταβολής των δικαστικών εξόδων έγκειται στο γεγονός ότι το παραδεκτό και το βάσιμο της αγωγής εμπίπτουν στην ευθύνη του ενάγοντος.

[69] Βλ. σχετικά, σημεία 79 επ. των παρουσών προτάσεων.

[70] Απόφαση του ΕΔΔΑ της 29ης Νοεμβρίου 1991, Pine Valley κατά Ιρλανδίας (CE:ECHR:1991:1129JUD001274287, § 66).

[71] Πρβλ. απόφαση της 11ης Απριλίου 2013, Edwards και Pallikaropoulos (C-260/11, EU:C:2013:221, σκέψη 33).

[72] Πρβλ. αποφάσεις της 11ης Απριλίου 2013, Edwards και Pallikaropoulos (C-260/11, EU:C:2013:221, σκέψη 25), και της 13ης Φεβρουαρίου 2014, Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου (C-530/11, EU:C:2014:67, σκέψη 44).

106. Πλην όμως, δυνατές είναι και οι περιπτώσεις στις οποίες η εν λόγω εκτίμηση δεν είναι ακριβής. Παράδειγμα τέτοιας περίπτωσης αποτελεί η υπόθεση της κύριας δίκης. Η ασκηθείσα στην υπόθεση αυτή αγωγή δεν είναι (πλέον) βάσιμη λόγω της εκ των υστέρων και αναδρομικής μεταβολής του ουσιαστικού νομικού καθεστώτος, πράγμα όμως που εκφεύγει πλήρως της σφαίρας επιρροής και ευθύνης της ενάγουσας.

107. Βεβαίως, εν προκειμένω, η ενάγουσα έπρεπε να αναμένει ότι το νομικό καθεστώς θα μπορούσε, υπό προϋποθέσεις, να μεταβληθεί σε βάρος της και ότι, κατά συνέπεια, η προβαλλόμενη από αυτήν αξίωση, εν τέλει, δεν θα ικανοποιηθεί[73]. Ωστόσο, τούτο δεν πρέπει να έχει ως αποτέλεσμα το να υποστεί ζημία για τον λόγο και μόνο της ίδιας της άσκησης αγωγής και, ως εκ τούτου, να μπορεί ενδεχομένως να αποθαρρυνθεί από το να την προβάλει εξαρχής. Τούτο θα έθιγε την ίδια την ουσία του δικαιώματος αποτελεσματικής ένδικης προστασίας.

108. Κατά συνέπεια, στις περιπτώσεις αυτές, το εθνικό δίκαιο πρέπει κατά την άποψή μου να προβλέπει δικονομική δυνατότητα αντίδρασης. Τέτοια λύση μπορεί να αποτελεί, για παράδειγμα, η κατάργηση της δίκης, η μεταβολή της αγωγής ή οποιοδήποτε άλλο μέσο που μπορεί να παρεμποδίσει την ήττα απλώς και μόνο για τον λόγο της εκ των υστέρων αναδρομικής μεταβολής του ουσιαστικού νομικού καθεστώτος. Εναλλακτικά, το δικαστήριο θα πρέπει να έχει την αρμοδιότητα, παρά την απόρριψη της αγωγής, να μην καταδικάσει την ενάγουσα στα δικαστικά έξοδα.

109. Αντιθέτως, ο κίνδυνος της αναπόφευκτης ήττας σε συνδυασμό με την καταδίκη στο σύνολο των δικαστικών εξόδων είναι ικανός να αποτρέψει τον δικαιούχο από το να ασκήσει τα δικαιώματά του δικαστικώς και, ως εκ τούτου, δεν συνάδει με το άρθρο 47 του Χάρτη.

VI. Πρόταση

110. Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω εκτιμήσεων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στο προδικαστικό ερώτημα που υπέβαλε το Tribunal Supremo (Ανώτατο Δικαστήριο, Ισπανία) ως εξής:

Η προβλεπόμενη στο άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2001/24/ΕΚ αναγνώριση μέτρου εξυγίανσης το οποίο ελήφθη σε κράτος μέλος και μεταβάλλει αναδρομικώς το ουσιαστικό νομικό καθεστώς που διέπει εκκρεμή διαφορά σε άλλο κράτος μέλος δεν μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα, στη διαφορά αυτή, την αναπόφευκτη ήττα του διαδίκου σε βάρος του οποίου επέρχεται η εν λόγω μεταβολή και την καταδίκη του στο σύνολο των δικαστικών εξόδων. Το αποτέλεσμα αυτό καθιστά την ίδια την άσκηση αγωγής παρακινδυνευμένη και είναι ικανό να αποτρέψει τον δικαιούχο από το να ασκήσει τα δικαιώματά του δικαστικώς και, ως εκ τούτου, δεν συνάδει με το άρθρο 47 του Χάρτη.

[73] Πρβλ. σημεία 79 επ. των παρουσών προτάσεων.